

KAZAKİSTAN VE TÜRKİYE YEREL YÖNETİM SİSTEMLERİNİN YENİDEN MERKEZİLEŞME PARADOKSU AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

COMPERATIVE ANALYSIS OF KAZAKHSTAN AND TURKEY'S LOCAL GOVERNMENT SYSTEMS FROM THE PERSPECTIVE OF THE RECENTRALIZATION PARADOX

Hüseyin GÜL* - Güven ŞEKER**

ÖZ

Çalışma, Türkiye ve Kazakistan'ın yerel yönetim sistemlerindeki reform süreçlerini, farklı tarihsel ve idari köklerine rağmen ortaya çıkan benzer idari çıktılar üzerinden karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Araştırmanın temel problemi, her iki ülkenin de küresel yönetim ve demokratikleşme söylemlerine karşın, uygulamada neden merkezi otoriteyi güçlendiren yeniden merkezileşme refleksleri gösterdiği'dir. Çalışma, merkezileşme eğilimlerini sadece siyasi bir otoriteleşme süreci olarak değil, aynı zamanda kriz yönetimi ve hizmet sunumunda devlet kapasitesinin yeniden inşasıyla uyumlu bir karma (hibrit) yönetim stratejisi olarak kavramsallaştırmaktadır. Metodolojik olarak araştırma, En Farklı Sistemler Tasarımı (Most Different Systems Design) yaklaşımını benimsemektedir. Ankara ve Astana (Nur-Sultan) vaka analizleri yoluyla nitel bir karşılaştırma sunmaktadır. Bulgular, Türkiye'de 6360 sayılı Kanun ve Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları gibi araçlarla sağlanan ölçek reformunun, Kazakistan'da ise Duyan Devlet vizyonu altındaki dikey hiyerarşinin, yerel özerklik yerine merkezi denetimi güçlendirdiğini göstermektedir. Çalışmanın alan yazına temel katkısı, her iki ülkenin de ne tam merkezileşçi ne de tam adem-i merkezileşçi olan, devletin yönetsel kapasitesini korumayı amaçlayan karma bir model ürettiğini

ABSTRACT

This study compares the reform processes in the local government systems of Turkey and Kazakhstan, despite their different historical and administrative roots, and finds that they yield similar administrative outcomes. The main problem of the research is why both countries, despite their discourses on global governance and democratization, exhibit recentralization reflexes that strengthen central authority in practice. The study conceptualizes centralization tendencies not only as a process of political authoritarianism but also as a hybrid governance strategy compatible with the reconstruction of state capacity in crisis management and service delivery. Methodologically, the research adopts the Most Different Systems Design approach. It presents a qualitative comparison through case analyses of Ankara and Astana (Nur-Sultan). The findings show that the scale reform achieved in Turkey through tools such as Law No. 6360 and the Regional Development and Investment Board (YİKOB), and the vertical hierarchy under the Hearing State vision in Kazakhstan, strengthen central control rather than local autonomy. The study's fundamental contribution to the literature is its theorization of a hybrid model that is neither fully centralized nor fully decentralized, aiming to preserve the

*Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Dr. Öğretim Üyesi.

E-posta: huseyingul@adu.edu.tr

ORCID NO: 0000-0001-7584-8354

**Carleton University, Norman Paterson School of International Affairs, Adjunct Professor.

ORCID NO: 0000-0003-4766-7921

Makale Atf Bilgisi: GÜL Hüseyin, ŞEKER Güven (2026). Kazakistan ve Türkiye Yerel Yönetim Sistemlerinin Yeniden Merkezileşme Paradoksu Açısından Karşılaştırmalı Analizi, Avrasya Etüdüleri.

Gönderim Tarihi: 14.01.2026 Kabul Tarihi: 12.03.2026

kuramsallaştırmasıdır. Bu yönüyle araştırma, gelişmekte olan ülkelerdeki yerel yönetim reformlarının sadece bir demokratikleşme meselesi değil, aynı zamanda bir idari rasyonalizasyon ve kapasite inşası çabası olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim Reformu, Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi, Yeniden Merkezileşme, Karma Yönetişim, Türkiye, Kazakistan, 6360 Sayılı Kanun.

state's administrative capacity. In this respect, the research reveals that local government reforms in developing countries are not only a matter of democratization but also an effort at administrative rationalization and capacity building.

Keywords: Local Government Reform, Comparative Public Administration, Recentralization, Hybrid Governance, Turkey, Kazakhstan, Law No. 6360.

1. Giriş

Kamu yönetimi disiplininde 21. yüzyılın ilk çeyreği, ulus-devletlerin idari kapasitelerini artırma, bürokratik hantallığı aşma ve yerel hizmet sunumunu optimize etme arayışlarıyla şekillenmiştir. Küreselleşme dinamikleri ve bilgi toplumunun getirdiği yeni talepler, geleneksel devlet yapılanmalarını Yeni Kamu Yönetimi (New Public Management-NPM)¹ ve Yönetişim (Governance)² paradigmaları ekseninde yeniden düşünmeye zorlamıştır. Bu süreçte, özellikle üniter devlet yapısına sahip ülkeler, küreselleşmenin etkisiyle kendi tarihsel mirasları ve siyasi kültürleri arasında devlet örgütlenmelerini hassas bir denge üzerinde kurma arayışına girmişlerdir. Bu kuramsal ve uygulama arayışları çerçevesinde çalışmanın temel araştırma sorusu; Türkiye ve Kazakistan gibi farklı tarihsel ve idari kökenlere sahip üniter devletlerin, küresel yönetim söylemleriyle eş zamanlı olarak neden ve nasıl benzer yeniden merkezileşme eğilimleri ve karma yönetim stratejileri geliştirdikleridir.

Bu araştırmanın odak noktasını Sovyet sonrası geçiş sürecini tamamlayarak özgün idari kimliğini inşa etmeye çalışan Kazakistan ile köklü bir devlet geleceği içerisinde 2012 tarihli 6360 sayılı Kanun³ ile radikal bir ölçek reformuna giden Türkiye'nin idari kesişim noktaları oluşturmaktadır. Farklı tarihsel ve siyasal arka planlara sahip olmalarına rağmen, Avrasya coğrafyasının bu iki stratejik aktörü, günümüzde yerel yönetim reformlarında modernleşme ve demokratikleşme söylemlerini ön plana çıkarırken, uygulamada merkezi otoriteyi güçlendiren (yeniden merkezileşme) benzer yapısal refleksler sergilemektedir. Bu durum, yasal düzenlemeler ile sahadaki idari gerçeklikler arasında, alan yazında karma (hibrit) yönetim⁴ olarak kavramsallaştırılan karma bir modelin⁵ ortaya çıkmasına neden olan temel araştırma problemidir⁶.

1 Christopher Hood, "A Public Management For All Seasons?", *Classics of Public Administration*, ed. Shafritz, Hyde, Parkers, Thomson Wadsworth Publication, Belmont, CA 1991, pp. 503-16.

2 Samuel Edward Finer, *Comparative Government*, Allen Lane, The Penguin Press, London 1970.

3 Türkiye Cumhuriyeti, "On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması Hakkında Kanun (Kanun No. 6360)", (2012), <https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuatmetin/1.5.6360.Pdf>.

4 Sofjan Aripin, Rulinawaty Rulinawaty, "Hybrid Government: Mixed and Hybrid Models of Public Service Delivery in Disadvantaged, Foremost and Outermost Regions", *KnE Social Sciences*, 2022, p. 514712, doi:10.18502/kss.v7i9.11001; Ilya Okhmatovskiy, Anna Grosman, Pei Sun, "Hybrid Governance of State-owned Enterprises", *The Oxford Handbook of State Capitalism and the Firm*, ed. Mike Wright vd., Oxford University Press 2022, s. 449-78, doi:10.1093/oxfordhb/9780198837367.013.20.

5 Model belirli hedeflere ulaşmak için kamu, özel ve sivil toplum gibi farklı sektörlerden unsurları birleştiren çoklu yönetim mekanizmalarını entegre eden örgütsel bir çerçevedir. Bu model, karmaşık zorlukları ele almak için çeşitli aktörlerin ve stratejilerin dahil edilmesine izin veren esnekliği ve uyarlanabilirliği ile karakterize edilir. Karma yönetim, kamu hizmeti sunumu, devlete ait işletmeler, iklim azaltma ve enerji yönetimi dahil olmak üzere çeşitli alanlarda giderek daha fazla önem kazanmaktadır. (Yazar Notu)

6 Colin Knox, Serik Orazgaliyev, "Public Administration Country Study: Kazakhstan–Post-Soviet Legacy, Modernisation,

Kazakistan özelinde problem durumu, Sovyet döneminden miras kalan katı hiyerarşik devlet anlayışının, serbest piyasa ekonomisi ve demokratik yönetim ilkeleriyle uyumlaştırılmasındaki zorluklarda yatmaktadır. Knox ve Orazgaliyev (2025) tarafından yapılan sınıflandırmaya göre, Kazakistan'ın idari reform süreci doğrusal olmayan, devletin temel kurumlarının inşa edildiği 1991-2001, idari prosedürlerin güncellendiği modernleşme 2002-2011 ve ulusal refahın hedeflendiği kalkınma 2012-2021 dönemleri olmak üzere üç temel evrede ele alınmaktadır. Son dönemde Cumhurbaşkanı Tokayev'in vizyonuyla gündeme gelen Duyan Devlet (Listening State) konsepti, devletin vatandaşla olan iletişimini artırmayı ve bürokratik engelleri kaldırmayı hedefleyen reformist bir yaklaşım olarak sunulmaktadır. Ancak, bu reformist söylemlere ve OECD standartlarına uyum çabalarına rağmen, yerel yönetim sisteminin omurgasını oluşturan Akim'lerin (Vali/Belediye Başkanı) hala merkezi atama ile göreve gelmesi ve yerel meclislerin (Maslikhat) bütçe ve denetim üzerindeki yetkilerinin sınırlı kalması, yerel özerkliğin kurumsallaşmasını engellemektedir. Dolayısıyla Kazakistan'da adem-i merkezîyetçilik, politik bir yetki devri olarak ifade edilemez. Bununla beraber merkezi idarenin görev yükünü hafifleten idari bir görev devri (deconcentration) karakteri taşıdığı görülmektedir⁷.

Türkiye'de ise 2012'de kabul edilen ve yerel yönetim sisteminde bir milat olarak görülen 6360 sayılı Kanun⁸ ile kapsamlı bir ölçek reformu yapılmıştır. Türkiye'de yerel yönetimler seçimle işbaşına gelen organlara ve anayasal güvencelere sahip olmasına rağmen, 6360 sayılı Kanun ile belediye sınırlarının mülki idare sınırlarına genişletilmesi, hizmette verimlilik (ölçek ekonomisi) ile demokratik katılım arasında yeni ve derin bir gerilim hattı oluşturmuştur⁹. Eliçin (2020) tarafından da işaret edildiği üzere, Türkiye'deki bu süreç adem-i merkezîyetçilikten yeniden merkezîyetçiliğe doğru evrilen, doğrusal olmayan bir yol izlemektedir. Büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluk alanının il

and Hybridity", *Public Administration Review*, C. 85, S. 6 (2025), pp. 1888-1900, doi:10.1111/puar.70030; Evrim Tan, "Quo Vadis? The Local Government in Turkey after Public Management Reforms", *International Review of Administrative Sciences*, C. 86, S. 1 (2020), ss. 115-33, doi:10.1177/0020852317752268.

7 Yerlan Abil vd., "Evolution of public administration in the post-Soviet countries. The Republic of Kazakhstan", *Public Administration*, C. 23, S. 1 (2021), pp. 89-118, doi:10.22394/2070-8378-2021-23-1-89-118.

8 Türkiye Cumhuriyeti, On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması Hakkında Kanun (Kanun No. 6360).

9 Çiğdem Akman, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yerel Yönetimler Yapbozu: Gelişmeler ve Öneriler", 2019, <https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=134d2722-b55c-357d-82ef-b0027bebcbf7>; Osman Savaşkan, "Political Dynamics of Local Government Reform in a Development Context: The Case of Turkey", *Environment and Planning C: Politics and Space*, C. 39, S. 1 (2021), ss. 204-25, doi:10.1177/2399654420943903.

ölçeğinde genişletilmesi, ilk bakışta yerleşme gibi görünse de İmar, bütçe ve stratejik planlama gibi kritik alanlarda merkezi idarenin hem Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı hem de İçişleri Bakanlığınca idari denetime tabi olması, yerel karar alma mekanizmalarının merkezileşmesi ve çevre-merkez ilişkisinin yeniden bürokratikleşmesi sonucunu doğurmuştur. Sonuç olarak, bu çalışmanın temel sorunsalını Kazakistan'ın merkeziyetçi Sovyet mirasından uzaklaşarak daha esnek bir yapıya geçme çabası ile Türkiye'nin metropolitenleşme ve verimlilik gerekçesiyle merkeziyetçi araçları yeniden üretmesi arasındaki paradoks oluşturmaktadır. Her iki ülkede de mali özerkliğin kısıtlı olması, yerel gelirlerin merkezi idarenin transferlerine olan bağımlılığı¹⁰ ve idari vesayet farklı formlarda varlığını sürdürmesi, yerel yönetimlerin bağımsız politika üretme kapasitesini sınırlayan ortak bir kilitlenme noktasıdır.

Bu araştırmanın temel amacı, farklı tarihsel ve idari köklerden gelen Napolyoncu/Üniter devlet geleneğine sahip Türkiye ile Sovyet/Hiyerarşik mirasa sahip Kazakistan Cumhuriyeti'nin, 21. yüzyılın küresel yönetim ilkeleri karşısında nasıl bir reform refleksi geliştirdiklerini karşılaştırmalı olarak analiz etmektir. Alan yazında karma yönetim¹¹ veya otoriter modernleşme¹² olarak tanımlanan bu süreçte Türkiye ve Kazakistan'ın dışsal reform baskılarını, yeni kamu yönetimi, şeffaflık, dijitalleşme gibi kendi içsel idari kodlarıyla nasıl sentezlediği veya çatışma içine girdiği incelenecektir.

Çalışmanın temel amacı; Türkiye'deki seçilmiş yerel yönetim modeli ile Kazakistan'daki atamaya dayalı Akimlik sistemi arasındaki yapısal farklılıkların, küresel yönetim söylemlerine rağmen her iki ülkede de neden benzer bir yeniden merkezileşme ve karma yönetim uygulamalarına evrildiğini karşılaştırmalı olarak analiz etmektir. Çalışmanın önemi, Türk Devletleri Teşkilatı'nın artan jeopolitik önemiyle paralel olarak, üye ülkelerin idari yapılarının birbirini anlama ve ortak bir kamu yönetimi dili oluşturma ihtiyacına katkı sunmasında yatmaktadır. Nihai olarak bu tez, Abdullayev vd. (2025) ve Pachucki-Włosek'in (2024) çalışmalarında işaret edilen optimum denge arayışına katkı sunarak Ankara ve Astana (Nur-Sultan) örnekleri üzerinden ne tam merkeziyetçi

10 OECD, "OECD Regional Outlook 2022: Building Resilient Regions", OECD Publishing, Paris 2022, doi:10.1787/9789264307072-en.

11 Knox, Orazgaliyev, "Public Administration Country Study", 2025, ss. 1888-1900.

12 Ernesto Gallo, "Globalisation, Authoritarianism and the Post-Soviet State in Kazakhstan and Uzbekistan", *Europe-Asia Studies*, C. 73, S. 2 (2021), pp. 340-63, doi:10.1080/09668136.2020.1761297.

ne de kontrolsüz adem-i merkeziyetçi olan, bölgeye özgü bağlamsal bir yönetim modelinin olabilirliğini tartışmaktadır.

Çalışmanın metodolojik özgünlüğünü, teorik tartışmaları somut bir zemine oturtmak amacıyla yürütülen iki başkent odaklı vaka analizi oluşturmaktadır. Sabitov vd. (2025) ve Karini (2020) çalışmalarından uyarlanan karşılaştırmalı analiz çerçevesine dayalı olarak, Ankara Büyükşehir Belediyesi modeli ile Astana (Nur-Sultan) idari modeli karşılaştırılmıştır. Ankara Büyükşehir Belediyesi seçimle işbaşına gelen, ancak merkezi idare ile yetki çatışmaları yaşayan ve metropoliten yetkilerle donatılmış bir belediye idaresi görünümündeyken; Astana Belediyesi ise doğrudan Devlet Başkanı tarafından atanan bir Akim tarafından yönetilen, başkent olmanın getirdiği ayrıcalıklara sahip ancak merkezi hiyerarşinin doğrudan uzantısı olan bir yapı olarak ele alınmıştır. Bu vaka analizi, idari vesayet (Türkiye) ve hiyerarşik denetim (Kazakistan) mekanizmalarının, yerel hizmet sunumundaki verimlilik ve demokratik katılım üzerindeki etkilerini somut verilerle tartışma imkânı sunmaktadır. Analiz sürecinde, her iki kentin yönetim modelleri, karar alma özerkliği, mali kaynakların kullanımı ve halka hesap verebilirlik parametreleri üzerinden karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmıştır.

Araştırma, iki ülkenin idari dönüşüm süreçlerini incelerken Kazakistan'ın Duyan Devlet yaklaşımıyla kademeli ve kontrollü bir siyasi-mali yerelleşme sürecine girdiği, Türkiye'nin ise stratejik yönetim ve etkinlik söylemi altında yerel yönetimler üzerinde yeni nesil bir merkezi denetim mekanizması inşa ettiği temel argümanına dayanmaktadır. Bu çalışma, Kazakistan'ın otoriter bir mirastan sınırlı bir açılıma, Türkiye'nin ise görece özerk bir gelenekten daha merkeziyetçi bir yapıya doğru evrildiği zıt yönlü süreçleri benzer sonuçlar üreten bir merkezi kontrolün sürekliliği fikri üzerinden savunmaktadır. Bu bağlamda araştırma, her iki ülkenin de küresel yönetim standartları ile ulusal idari kapasiteyi koruma içgüdüğü arasında karma bir denge kurmaya çalıştığını ileri sürmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve: İki Farklı İdari Gelenek, Tek Bir Merkeziyetçi Eğilim

Çalışmanın bu bölümünde, Kazakistan ve Türkiye'nin yerel yönetim sistemlerini şekillendiren tarihsel, anayasal ve kurumsal temeller karşılaştırmalı bir bakış açısıyla incelenmiştir. Her iki ülke de biçimsel olarak üniter devlet yapısına sahip olmakla birlikte, merkezin yerel üzerindeki denetim araçları (idari

vesayet, hiyerarşik atama) ve reformları tetikleyen motivasyonlar açısından belirgin ontolojik farklılıklar¹³ sergilemektedir. Çalışma, sadece yasal metinlerin karşılaştırılmasıyla sınırlı kalmayıp, Türkiye'nin 6360 sayılı Kanun ile hayata geçirdiği metropoliten ölçek reformları ile Kazakistan'ın, Kazakistan-2050 Stratejisi¹⁴ eksenindeki idari modernizasyon hamlelerinin, merkez-yerel dengesini uygulamada nasıl yeniden kurguladığını irdelemeyi hedeflemektedir. Bu genel hedef doğrultusunda çalışma idari geleneklerin ve yapısal farklılıkların rolünü saptamak, reform reflekslerini ve merkezleşme eğilimlerini analiz etmek, küresel normlar ile yerel uygulamalar arasındaki çatışmayı değerlendirmek gibi alt amaçlara odaklanmaktadır. Türkiye'de Anayasa¹⁵ ile özerkliği tanınan ancak idari vesayet ile sınırlandırılan seçilmiş yerel yönetim modeli ile Kazakistan'da merkezi atamaya dayalı ve hiyerarşik sadakati önceleyen Akimlik sistemi arasındaki yapısal farkların yönetişime olan etkisini ortaya koymaktır. Berkutova ve Onuchko (2024) ile Akman (2019) tarafından vurgulandığı üzere, Türkiye'de seçimle gelen meşruiyet ile Kazakistan'da atama ile sağlanan idari hiyerarşinin, yerel demokrasinin kurumsallaşması üzerindeki belirleyici rolleri karşılaştırılacaktır. Bunun yanında her iki ülkede de yasal metinlerde ve siyasi söylemlerde güçlü bir yerinden yönetim vurgusu yapılmasına rağmen, uygulamanın neden merkezi otoriteyi güçlendiren bir yapıya dönüştüğünü tartışmaktır. Eliç'in (2020) Türkiye için işaret ettiği paradoksal dönüşüm ile Kazakistan'da Abil vd. (2021) tarafından tespit edilen bürokratik direnç ve merkezi liderlik olgusu arasındaki uygulamalar analiz edilecektir. Ayrıca katılım, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi küresel normların, Türkiye'deki kent konseyleri ve Kazakistan'daki yerel meclisler olan Maslikhatlar, alt düzeyde Kenester/Halk Meclisleri üzerinden karar alma süreçleri ile bütünleşme düzeyini saptamaktır. OECD raporlarında¹⁶ belirtilen mali bağımlılık sorununun, bu meclislerin politika üretme kapasitesini nasıl sınırladığı ve sembolik katılım riskini nasıl doğurduğu değerlendirilecektir. Kavramsal çerçevede söz konusu

13 Margaret Stout, Jeannine M. Love, "Competing Ontologies: A Redux Primer for Public Administration", *The American Review of Public Administration*, C. 51, S. 6 (2021), pp. 422-35, doi:10.1177/02750740211005047.

14 President of the Republic of Kazakhstan, "Strategy 'Kazakhstan-2050': New Political Course of the Established State", 2012, <https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Presidential%20Address%20%27Strategy%20Kazakhstan-2050%27%20%28EN%29.pdf>.

15 Türkiye Cumhuriyeti, "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Kanun No. 2709)", (1982), https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17863_1.pdf.

16 OECD, "OECD Regional Outlook 2022: Building Resilient Regions"; OECD, "Kazakhstan: Reforming the Public Administration for Competitiveness and Innovation", OECD Public Governance Reviews 2016; OECD, "Decentralisation and Multi-level Governance in Kazakhstan", OECD Publishing 2020; OECD, "Decentralisation and Multi-Level Governance in Kazakhstan", *OECD Public Governance Reviews*, C. 2017 (2017), doi:10.1787/9789264280700-en.

farklılıkların karma bir yönetim modelinde nasıl gerçekleşerek belirginleştiğinin analizi yapılacaktır.

2.1. Türkiye’de Yerel Yönetim Geleneği

Türkiye’nin kamu yönetimi geleneği, tarihsel olarak Kıta Avrupası (Fransız) idari sisteminin (Napolyoncu model) derin etkisi altında şekillenmiş olup, merkezi idare (başkent ve taşra teşkilatı) ve yerinden yönetim (mahalli idareler) kuruluşları ayırımına dayalı ikili bir yapı arz etmektedir. Bu ikili yapının temelleri Osmanlı modernleşmesine dayanmakla birlikte, Cumhuriyet dönemindeki en kritik kurumsal adım 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile atılmıştır. Bu kanun, belediyeleri sadece merkezi hükümetin taşradaki bir uzantısı olmaktan çıkarmamış; aynı zamanda seçilmiş bir başkan ve meclis tarafından yönetilen, tüzel kişiliğe ve özerk bütçeye sahip birimler olarak, yerel demokrasinin hukuki altyapısını kurmuştur¹⁷.

Bu kurumsal mirasın günümüzdeki en üst normatif dayanağını ise 1982 Anayasası’nın 127. maddesi oluşturmuştur. Anayasa, mahalli idareleri il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından oluşturulan kamu tüzel kişileri olarak tanımlamaktadır. Ancak Anayasa koyucu, üniter devlet yapısının korunmasını idarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde kurgulamış ve merkezi idareye, mahalli idareler üzerinde idari vesayet yetkisi tanımıştır. Bu yetki, yerel hizmetlerin standartlara uygun yürütülmesi, toplum yararının korunması ve mali sürdürülebilirlik gerekçeleriyle meşrulaştırılmıştır. Dolayısıyla Türk idari sisteminde yerel yönetimler, siyasi özerklik (seçim sandığı) ile idari vesayet (bakanlık denetimi) arasındaki hassas ve zaman zaman gerilimli bir dengede konumlanmıştır¹⁸.

2.1.1. Reform Süreçleri ve 6360 Sayılı Kanun

Türkiye 2000’li yılların başından itibaren, Avrupa Birliği uyum süreci (Kopenhag Kriterleri) ve küresel yeni kamu yönetimi¹⁹ süreçlerinin etkisiyle köklü bir reform sürecine girmiştir. 2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir

17 Aykut Polatoglu, "Turkish Local Government: The Need for Reform", *Middle Eastern Studies*, 2000, doi:10.1080/00263200008701337; B. Eryılmaz, *Kamu Yönetimi: Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar*, 11. Baskı Umuttepe Yayınları, Kocaeli 2018.

18 Tahsin Güler, "2000’li Yıllar Türkiyesinde Merkez-Yerel İlişkilerinin Gelişimi", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 2 (2020), ss. 59-69, doi:10.11611/yead.607379.

19 Mustafa Ökmen, Kadri Canan, "Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Türk Kamu Yönetimi", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C. 16, S. 1 (2009), ss. 139-71, <https://dergipark.org.tr/en/pub/yonveek/article/165692>.

Belediyesi Kanunu ve 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu²⁰, ile yerel yönetimlerin yetkilerini genişleterek idari ve mali özerkliği güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu dönem Türk alan yazınında yerelleşme (decentralizasyon) eğiliminin zirve yaptığı bir evre olarak nitelendirilmiştir. Ancak bu reform sürecinin en kritik kırılma noktası ve paradigmatik sapması, 2012 yılında kabul edilen ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda köklü değişiklik yapan 6360 sayılı Kanun²¹ olmuştur. Bu yasa ile Türkiye'deki yerel yönetim anlayışı, demokratik yerinden yönetim ilkesi yerine, ölçek ekonomisi ve hizmette etkinlik eksenine kaymıştır. Büyükşehir belediye sınırlarının il mülki sınırlarına genişletilmesi (Bütünşehir modeli), yerel hizmetlerin sunumunda standardizasyonu ve kaynak verimliliğini sağlamayı amaçlasa da idari uygulamalarda yeni bir merkezileşme dalgasını beraberinde getirmiştir²².

Akman (2019) ve Yıldırım (2023), bu dönüşümü Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş süreciyle ilişkilendirerek, yerel yönetimlerin merkezi idarenin stratejik önceliklerine daha bağımlı hale geldiğini savunmaktadır. Benzer şekilde Eliçin (2020), Türkiye'deki bu süreci adem-i merkezîyetçilikten yeniden merkezîyetçiliğe doğru evrilen doğrusal olmayan bir yörünge olarak tanımlamaktadır. Eliçin'e göre, büyükşehir belediyelerine devredilen devasa yetkiler, paradoksal olarak yerel karar alma mekanizmalarının tek bir merkezde toplanmasına, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) gibi araçlarla merkezin taşradaki elinin güçlenmesine ve kırsal alanların demokratik temsil gücünün zayıflamasına yol açmıştır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin mevcut yerel yönetim geleneği seçimle işbaşına gelen, demokratik meşruiyetin yüksek olduğu, ancak mali kaynaklar, imar yetkileri ve personel rejimi üzerindeki merkezi denetimin (vesayet) stratejik yönetim adı altında sıkılaştığı karma bir görünüm arz etmektedir²³.

2.2. Kazakistan'da Devlet Yönetimi Ve Yerellik: Sovyet Mirası Ve Dönüşüm Sancısı

Kazakistan'ın idari yapısı, Türkiye'deki gibi merkez ve yerel arasında hukuki bir özerklik ayırımına değil, üniter devletin bölünmezliği ilkesine ve güçlü bir yürütme erkinin Başkanlık hakimiyetine dayanmaktadır. Bu yapının kurumsal

20 Türkiye Cumhuriyeti, "Belediye Kanunu (Kanun No. 5393)", (2005), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>.

21 Türkiye Cumhuriyeti, On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması Hakkında Kanun (Kanun No. 6360).

22 Savaşkan, "Political Dynamics of Local Government Reform in a Development Context", 2021, pp. 204-25.

23 Tan, "Quo Vadis?", 2020, pp. 115-33.

genetiği, Sovyet döneminden miras kalan ve dikey güç (vertical power/vlast' vertikal) olarak adlandırılan hiyerarşik örgütlenme modelinden derin izler taşımaktadır. Sovyet demokratik merkezîyetçilik ilkesinin post-Sovyet bir uyarlaması olan bu kavram, alt kademedeki idari birimlerin (köy, ilçe, bölge/oblast) kayıtsız şartsız üst kademeye (merkezi hükümet/Cumhurbaşkanlığı) tabi olduğu ve yerel otoritelerin merkezin doğrudan temsilcisi olarak işlev gördüğü katı bir emir-komuta zincirini ifade etmektedir²⁴.

Kazakistan idari sisteminin yasal çerçevesi, 2001 tarihli Kazakistan Cumhuriyeti'nde Yerel Devlet İdaresi ve Öz Yönetimi Hakkında Kanun²⁵ ile çizilmiştir. Bu kanun, Türk idare hukukundan farklı olarak, yerel yönetimleri tek bir tüzel kişilik altında toplamak yerine, anayasal düzeyde yerel devlet idaresi (local state administration-Akimat) yerel özyönetim (local self-government-Maslikhat/Kenes) iki farklı statü ve yetki alanına ayırmıştır. İlk olarak merkezi yürütmenin taşradaki doğrudan temsilcisi olan ve Akim (Vali/Belediye Başkanı) tarafından yönetilen icra organıdır. Akimler, kural olarak (son dönemdeki kırsal pilot seçimler hariç) bir üst idari amir veya doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Merkeze karşı sorumlu oldukları bu dikey hiyerarşi, devlet otoritesinin ülkenin en ücra köşesine kadar kesintisiz ulaşmasını sağlamakla görevlidir²⁶. İkinci olarak yerel halk tarafından seçilen temsilcilerden oluşan, ancak yürütme yetkisi bulunmayan karar ve denetim organıdır. Maslikhatlar (yerel meclisler), yerel bütçeyi onaylama, kalkınma planlarını görüşme ve Akim'in raporlarını dinleme yetkisine sahip olmakla birlikte, atama ile gelen Akim üzerindeki yaptırım güçleri oldukça sınırlıdır. Bu ikili yapı, yürütmenin devletleştiği ancak temsilin yerelleştiği asimetric bir model ortaya çıkarmaktadır²⁷.

Knox ve Orazgaliyev (2025), Kazakistan'ın reform sürecini devlet inşası (1991-2001), modernleşme (2002-2011) ve kalkınma (2012-2021) olmak üzere üç evreye ayırmaktadır. İlk iki evrede sistem, ulus-devletin bekası için dikey hiyerarşinin güçlendirilmesi üzerine kuruluyken son dönemde Cumhurbaşkanı Tokayev'in Duyan Devlet konseptiyle birlikte, devlet ile toplum ara-

24 Knox, Orazgaliyev, "Public Administration Country Study", 2025, ss. 1888-1900; Abil vd., "Evolution of public administration in the post-Soviet countries. The Republic of Kazakhstan", 2021, pp. 89-118.

25 Republic of Kazakhstan, "On Local Government and Self-government in the Republic of Kazakhstan (Law No. 148-II)", (2001), https://legislationline.org/sites/default/files/documents/0d/Kazakhstan_law_local_government_self_government_2001_am2013_en.pdf.

26 E. Berkutova, M. Onuchko, "Features of holding the position of heads of local administrations in Kazakhstan and Korea", *Kazakhstan-Spectrum*, S. 3 (2024), pp. 74-91, doi:10.52536/2415-8216.2024-3.06.

27 Francis Amagoh, "An Examination of Fiscal Decentralization in Kazakhstan", *Public Administration and Civil Service*, S. 2 (81) (2022), s. 14-21, doi:10.52123/1994-2370-2022-651.

sındaki mesafeyi azaltmayı ve bürokratik duyarsızlığı aşmayı hedefleyen yeni bir reform dalgası başlamıştır. Bu anlayış, devletin, vatandaşın sesine kulak vermesini öngörse de bunun kurumsal mekanizmalarının (seçim, yerel bütçe hakkı vb.) inşası henüz tamamlanmamıştır²⁸.

2.3. Hiyerarşi Ve Vesayet Karşılaştırmalı Matris

Çalışma kapsamında kavramsallaştırılan Karma Yönetişim²⁹, küresel demokratik yönetim normları (şeffaflık, yerel katılım, seçim) ile üniter devletin idari kapasiteyi koruma ve merkezi kontrolü sürdürme reflekslerinin eş zamanlı olarak uygulandığı karma bir modeli ifade etmektedir. Bu modelde yerel birimler şeklen özerk ve katılımcı bir yapıya (kent konseyleri, seçimler vb.) sahip görünse de özde merkezi idarenin mali ve idari denetim mekanizmalarıyla (kayım uygulamaları, mali transfer bağımlılığı, dikey hiyerarşi) merkeze bağımlı kılınmaktadır.

Aşağıda Tablo 1’de iki ülkenin idari yapılanmasındaki temel hiyerarşik farklar ve denetim mekanizmaları özetlenmektedir:

Tablo 1: Türkiye ve Kazakistan Yerel Yönetim Birimlerinin Hiyerarşik Yapısı ve Denetim Modelleri

Özellik / Kademe	Türkiye (İkili Ayrım & Vesayet)	Kazakistan (Bütünleşik Yapı & Hiyerarşi)
Merkezi İdare Temsilcisi	Valilik / Kaymakamlık (İçişleri Bakanlığına bağlı, yetki genişliğine sahip taşra teşkilatı).	Akimat (Bölge/İlçe/Köy düzeyinde Cumhurbaşkanı ve Hükümete doğrudan bağlı icra organı).
Bölgesel Yönetim	(Büyükşehirlerde Yok) İl Özel İdaresi (Seçilmiş Meclis + Atanmış Vali).	Oblast (Eyalet) Akimliği (Atanmış Akim + Seçilmiş Maslikhat).
Yerel Yönetim (Belediye)	Büyükşehir / İl / İlçe Belediyesi (Halk tarafından seçilen Başkan + Seçilmiş Meclis).	Şehir / Rayon (İlçe) Akimliği (Atanmış Akim* + Seçilmiş Maslikhat).
Kırsal Yönetim	Köy Muhtarlığı (Seçilmiş Muhtar + İhtiyar Heyeti). Tüzel kişiliği vardır.	Aul/Okrug (Köy) Akimliği (Seçilmiş Akim* + Yerel Topluluk Meclisi).

28 Yerkin Tukumov, "President Tokayev's Reforms and Diplomacy", *World Economy and International Relations*, C. 68, S. 5 (2024), pp. 91-105, doi:10.20542/0131-2227-2024-68-5-91-105.

29 Knox, Orazgaliyev, "Public Administration Country Study", 2025, ss. 1888-1900; Aripin, Rulinawaty, "Hybrid Government", s. 514712; Okhmatovskiy, Grosman, Sun, "Hybrid Governance of State-owned Enterprises", pp. 449-78.

İdari İlişki Türü	İdari Vesayet (Hukuka uygunluk denetimi, yargısal denetim, stratejik plan onayı).	Hiyerarşik Denetim (Ast-Üst ilişkisi, dikey emir komuta, performans bazlı atama/görevden alma).
Meşruiyet Kaynağı	Yerel Seçimler (Sandık Meşruiyeti).	Merkezi Atama (Bürokratik/Politik Atama) & Sınırlı Seçim.

*Not: Kazakistan'da 2021 reformuyla kırsal Akimler (köy düzeyinde) doğrudan halk tarafından seçilmeye başlanmıştır, ilçe Akimleri için pilot seçim uygulamaları devam etmektedir³⁰. Kaynak: Knox & Orazgaliyev (2025), OECD (2020) ve Yazarın Kendi Analizi.

OECD (2020) ve Abdullayev vd. (2025) çalışmalarının vurguladığı üzere, Kazakistan'daki reformlar siyasi adem-i merkezîyetçilik yerine idari yetkilerin merkezin sıkı denetiminde alt birimlere devredildiği bir idari yetki genişliği niteliği taşımaktadır. Türkiye'de ise belediye başkanları siyasi özerkliğe sahip olsalar da, mali kaynakların kullanımı ve kentsel rantın yönetimi konusundaki merkezi kısıtlamalar, sistemi vesayetçi bir yerelliğe sürüklemektedir³¹.

Yazar tarafından geliştirilen bu kavram çerçevesinde Türkiye ve Kazakistan, zıt kutuplardan (Türkiye: Vesayet odaklı özerklik; Kazakistan: Hiyerarşi odaklı merkezîyetçilik) hareket ederek orta noktada Merkezileşmiş Yerellik veya Karma Yönetişim durağında buluşmaktadır.

Tablo 2: Türkiye ve Kazakistan Yerel Yönetim Modellerinin Karşılaştırmalı Analizi ve Karma Yönetişim Modeli

Özellik	Türkiye (Vesayetçi Karmalık)	Kazakistan (Hiyerarşik Karmalık)	Karma Yönetişim Kesişimi
Denetim Türü	İdari Vesayet	Hiyerarşik Denetim	Merkezi Kontrolün Sürekliliği
Meşruiyet	Sandık Meşruiyeti	Bürokratik Atama / Sınırlı Seçim	Sınırlı Yerel Özerklik
Reform Yönü	Yerelleşmeden Merkezileşmeye	Merkezîyetçilikten Sınırlı Yerelliğe	Karmalaşma (Orta Yol)

Yazar tarafından geliştirilen Tablo 2'de gösterildiği üzere Türkiye sistemi Yukarıdan Aşağıya Vesayet mekanizmasıyla seçilmişleri kontrol ederken, Ka-

30 Knox, Orazgaliyev, "Public Administration Country Study", 2025, pp. 1888-1900; OECD, "OECD Regional Outlook 2022: Building Resilient Regions". Yazarın kendi analizi.

31 Korkmaz Yıldırım, "Sürdürülebilir kentsel politikalara açılan yeni bir pencere: Kentsel dirençlilik", *Kent Akademisi*, C. 15, S. 4 (2022), ss. 1522-46.

zakistan sistemi Aşağıdan Yukarıya Kademeli Bütünleşme ile atanmışları merkeze bağlamaktadır. Her iki sistemin kesişim kümesini, yerel hizmetlerin etkinliği adına merkezin stratejik denetimi elden bırakmadığı Karma Yönetişim alanı oluşturmaktadır. Bu alanda yönetim, bir demokratikleşme aracından ziyade, devlet kapasitesini yerelde yeniden inşa etme stratejisine dönüşmektedir.

3. Araştırmanın Yöntemi

Kamu yönetimi araştırmalarında, farklı siyasal kültürlere ve tarihsel köklere sahip ülkelerin idari yapılarının karşılaştırılması, reformların evrenselliği ve yerelliği sorunsalını anlamak adına kritik bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, çalışmanın bu bölümünde araştırmanın metodolojik çerçevesi, veri toplama araçları, örneklem seçimi ve analiz stratejisi detaylandırılmıştır.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma, karşılaştırmalı kamu yönetimi literatüründe sıklıkla kullanılan en farklı sistemler tasarımı (Most Different Systems Design-MDSD) modeline³² dayanmaktadır. Bu desenin seçilme nedeni tarihsel miras (Osmanlı karşısında Sovyet modelleri), siyasal rejim deneyimi ve sosyo-ekonomik yapı bakımından birbirinden oldukça farklı olan Türkiye ve Kazakistan'ın, yerel yönetim reformları bağlamında nasıl benzer bir yeniden merkezileşme çıktısı ürettiğini analiz etmektir.

Araştırmanın karşılaştırma kriterleri ve analiz süreci idari yapı ve meşruiyet, mali özerklik ve kapasite, katılım mekanizmaları sistematik dahilinde yürütülmüştür. Karşılaştırma, rastgele bir anlatı yerine belirlenmiş üç temel parametre üzerinden gerçekleştirilmiştir. İlk olarak seçilmiş yerel meclisler (Türkiye) ile atanmış/kademeli seçilen Akimlik sistemi (Kazakistan) arasındaki hiyerarşik bağlar belirtilmiştir. İkinci olarak yerel yönetimlerin öz gelirleri, merkezi transferlere bağımlılık oranları ve bütçe üzerindeki merkezi denetim ele alınmıştır. Son olarak da kent konseyleri (Türkiye) ve Maslikhatlar/Halk Meclisleri (Kazakistan) üzerinden yerel karar alma süreçlerine halkın katılım düzeyi³³ ele alınmıştır.

32 Carsten Ankar, "On the Applicability of the Most Similar Systems Design and the Most Different Systems Design in Comparative Research", *International Journal of Social Research Methodology*, C. 11, S. 5 (2008), pp. 389-401, doi:10.1080/13645570701401552.

33 Alekser Alekserov, *Eski Sosyalist Ülkelerde Siyasal Rejim Değişimleri, PQDT - Global*, Ankara Üniversitesi (Turkey), Ph.D., Turkey 2007; Harun Kırılmaz, "Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecinde Bürokrasinin Rolü: Tek-Parti Dönemi ve Çok-Partili Sisteme Geçiş", *Bilgi*, S. 92 (2020), ss. 1-28, doi:10.12995/bilgi.9201.

Araştırma kapsamında toplanan nitel veriler (mevzuat metinleri, strateji belgeleri ve OECD/Freedom House raporları), tematik içerik analizi yöntemine tabi tutulmuştur. Bu süreçte veriler; mali bağımlılık, idari vesayet/kontrol, bürokratik direnç ve demokratik meşruiyet anahtar kavramları (kodları) çerçevesinde kategorize edilmiştir.

Analiz birimi olarak makro düzeyde ülkeler, mikro düzeyde ise başkent belediyeleri (Ankara ve Astana) seçilmiştir. Başkentlerin seçilme nedeni, her iki ülkede de merkezi otoritenin idari reflekslerinin en yoğun hissedildiği ve reformların uygulama sonuçlarının en net gözlemlendiği birimler olmalarıdır.

3.2. Veri Toplama Teknikleri ve Kaynaklar

Çalışmada metodolojik geçerliliği artırmak ve veri çeşitliliğini sağlamak amacıyla belge incelemesi ve mevzuat analizi yöntemleri bütünlük bir şekilde kullanılmıştır³⁴. Veri setleri, birincil (yasal-kurumsal) ve ikincil (alan yazın-rapor) kaynaklar olmak üzere iki ana kategoride tasnif edilmiştir.

3.2.1. Birincil Kaynaklar (Mevzuat ve Strateji Belgeleri)

Araştırmanın hukuki ve kurumsal zeminini oluşturan temel metinler, her iki ülkenin anayasalarında yer alan düzenlemeler ve reform süreçlerini başlatan Türkiye ve Kazakistan bağlamlarında temel yasalar üzerinden kurgulanmıştır. Çalışmada Türkiye’de idari vesayet anayasal sınırlarını çizen 1982 Anayasasının 127. maddesi, belediyelerin esaslarını belirleyen 5393 Sayılı Belediye Kanunu (2005), 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004) ve yerel yönetim sisteminde radikal bir ölçek reformu gerçekleştirerek büyükşehir sınırlarını il mülki sınırlarına genişleten 6360 Sayılı Kanun (2012)³⁵ temel referans olarak alınmıştır. Kazakistan’ın ise ülkenin üniter yapısını ve başkanlık sistemini tanımlayan Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası (1995), idari modernizasyonun uzun vadeli yol haritası olan Kazakistan-2050 Stratejisi (2012) ve yerel idarenin yetki ve sorumluluklarını düzenleyen Yerel Yönetim ve Öz Yönetim Hakkında Kanun³⁶ incelenmiştir.

34 Michele Crepez, Raj Chari, "Assessing the Validity and Reliability of Measurements When Evaluating Public Policy", *Journal of Public Policy*, C. 38, S. 3 (2018), pp. 275-304, doi:10.1017/S0143814X16000271; R. Paul Battaglio, Jeremy L. Hall, "Editorial: Trinity Is Still My Name: Renewed Appreciation for Triangulation and Methodological Diversity in Public Administration", *Public Administration Review*, C. 78, S. 6 (2018), pp. 825-27, https://www.jstor.org/stable/26648874.

35 Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Kanun No. 2709); Türkiye Cumhuriyeti, Belediye Kanunu (Kanun No. 5393); Türkiye Cumhuriyeti, On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması Hakkında Kanun (Kanun No. 6360).

36 President of the Republic of Kazakhstan, "Strategy 'Kazakhstan-2050': New Political Course of the Established State"; Kazakhstan Constitutional Law, "Constitution of the Republic of Kazakhstan", (1995), https://faolex.fao.org/docs/pdf/

3.2.2. İkincil Kaynaklar (Alan yazın ve Raporlar)

Yasal metinlerin uygulamadaki karşılığını analiz etmek için uluslararası kuruluşların raporları ve güncel akademik alan yazından faydalanılmıştır. Özellikle OECD tarafından hazırlanan ve Kazakistan'daki çok kademeli yönetim ile adem-i merkeziyetçilik reformlarını değerlendiren ülke incelemeleri³⁷ ile Türkiye'nin yerel yönetim reformları ile AB İlerleme Raporları veri setine dahil edilmiştir. Türk Cumhuriyetlerindeki idari dönüşümü ve otoriter modernleşme kavramını inceleyen karşılaştırmalı çalışmalar³⁸ ile Türkiye'deki merkezileşme tartışmalarını ele alan güncel araştırmalar³⁹ veri analizinde ikincil kaynak olarak kullanılmıştır.

3.3. Örneklem Seçimi Olarak İki Başkent Vaka Analizi

Teorik tartışmaların sahadaki yansımalarını somutlaştırmak amacıyla, vaka çalışması yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem tekniği⁴⁰ ile her iki ülkenin idari yapılanmasının en üst formunu temsil eden ve merkezi idare ile yerel yönetim ilişkilerinin en yoğun yaşandığı Ankara (Türkiye) ve Astana/Nur-Sultan (Kazakistan) başkentleri seçilmiştir. Bu araştırmada vaka analizi birimi olarak Ankara ve Astana'nın seçilmesi, tesadüfi bir tercihten değildir, stratejik bir metodolojik gerekçeye dayanmaktadır. Başkentler, üniter devlet yapılarında merkezi otoritenin idari reflekslerinin, vesayet denetiminin ve politika transferlerinin en yoğun hissedildiği mikro-kozmos alanlardır. Yerel yönetim reformlarının merkeziyetçi veya adem-i merkeziyetçi çıktılarını analiz etmek bakımından başkentler, hem en yüksek idari kapasiteye sahip birimler olmaları hem de merkezi hükümet ile doğrudan etkileşim halinde bulunmaları nedeniyle reformların asit testi niteliğindedir. Dolayısıyla, bu iki kentin

kaz127827E.pdf; Republic of Kazakhstan, On Local Government and Self-government in the Republic of Kazakhstan (Law No. 148-II).

- 37 OECD, "Decentralisation and Multi-Level Governance in Kazakhstan", 2017; OECD, "OECD Regional Outlook 2022: Building Resilient Regions".
- 38 Knox, Orazgaliyev, "Public Administration Country Study", 2025, ss. 1888-1900; A. Karini, "From the Ottoman Legacy to Modern Public Management Systems: Evidence from Turkey, Kosova and Kazakhstan", *Public Administration in the Middle East and North Africa*, Springer 2020; Akikat Abdullayev, Margarita Kadyrova, Serikbay Ydyrys, "Modernization of the Local Government System: Development Prospects and Implementation Mechanisms", *Emerging Science Journal*, C. 9, S. 3 (2025), pp. 1434-76, doi:10.28991/ESJ-2025-09-03-017.
- 39 Yeseren Elicin, "The Unbearable Failure of Decentralisation in Turkey", *Hrvatska i Komparativna Javna Uprava : Časopis Za Teoriju i Praksu Javne Uprave*, C. 20, S. 3 (2020), pp. 497-522, doi:10.31297/hkju.20.3.4; Akman, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yerel Yönetimler Yapbozu: Gelişmeler ve Öneriler"; Savaşkan, "Political Dynamics of Local Government Reform in a Development Context", 2021, pp. 204-25.
- 40 Jason D. Rivera, "When attaining the best sample is out of reach: Nonprobability alternatives when engaging in public administration research", *Journal of Public Affairs Education*, C. 25, S. 3 (2019), pp. 314-42, doi:10.1080/15236803.2018.1429821.

incelenmesi, reformların yereldeki genel seyrini ve merkezin yerel üzerindeki gerçek kontrol niyetini en şeffaf şekilde gözlemlene imkanı sunmaktadır.

Çalışmada kullanılan en farklı sistemler tasarımı⁴¹, birbiriyle tarihsel ve coğrafi olarak uzak görünen bu iki vakanın, merkez-yerel dengesi noktasında nasıl benzer bir kilitlenmeyi yaşadığını metodolojik bir tutarlılıkla ortaya koymaktadır. Ankara seçilmiş bir Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından yönetilen, ancak 6360 sayılı kanun ile yetki alanı tüm il sınırlarına yayılarak kırsal alanları da kapsamına alan bir modeldir. Ayrıca Ankara, merkezi idarenin mekânsal ve idari yakınlığının yarattığı vesayet gerilimini analiz etmek için stratejik bir öneme sahiptir. Astana/Nur-Sultan ise doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanan bir Akim (Vali/Belediye Başkanı) tarafından yönetilen, yerel meclisin (Maslikhat) sınırlı denetimine tabi olan bir modeldir. Astana, Kazakistan'ın modern devlet inşasının vitrini olması ve merkezi hiyerarşinin yereldeki doğrudan uzantısı olarak işlev görmesi nedeniyle, yukarıdan aşağıya reform anlayışının en net gözlemlendiği vakadır⁴².

3.4. Verilerin Analizi

Toplanan veriler, Knox ve Orazgaliyev (2025) ile Tan (2020) tarafından alan yazında tartışılan yönetim parametreleri esas alınarak oluşturulan karşılaştırmalı bir analiz yapısı üzerinden değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, her iki ülkenin reform süreçleri idari yapı ve vesayet, mali özerklik ve demokratik katılım gibi üç temel parametre üzerinden betimsel analize tabi tutulmuştur. İlk olarak Türkiye'de, anayasal bir araç olan idari vesayet yetkisi ile Kazakistan'daki idari hiyerarşiyi ifade eden dikey bağıllık mekanizmalarının⁴³ işleyiş biçimleri ve benzerlikleri ele alınmıştır. İkinci olarak belediyelerin öz gelir yaratma kapasiteleri, bütçe kullanım yetkileri ve merkezi transferlere olan bağımlılık oranlarının politika yapım süreçlerine etkisine⁴⁴ (OECD, 2022; Amagoh, 2022) bakılmıştır. Son olarak ise Türkiye'deki kent konseyleri ile Kazakistan'daki

41 Ankar, "On the Applicability of the Most Similar Systems Design and the Most Different Systems Design in Comparative Research", pp. 389-401.

42 D. Tebayev, "The President of the Republic of Kazakhstan and Local Authorities: Historical and Legal Aspect", *Bulletin of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan*, 2024; Nikolay Yuvisva, "Local government in Kazakhstan: an attempt to create a national model", *UPRAVLENIE / MANAGEMENT (Russia)*, C. 7, S. 1 (2019), pp. 26-34, doi:10.26425/2309-3633-2019-1-26-34.

43 Fabricio Miguel Moreno-Menéndez vd., "Organizational Commitment and Administrative Management in Public Service Delivery: Evidence from an Emerging Governance Context", *Administrative Sciences*, C. 15, S. 6 (2025), p. 231, doi:10.3390/admsci15060231.

44 OECD, "OECD Regional Outlook 2022: Building Resilient Regions"; Amagoh, "An Examination of Fiscal Decentralization in Kazakhstan", 2022, pp. 14-21.

Maslikhat ve Kenester (Halk Meclisleri) yapılarının karar alma süreçlerindeki etkinliği ve sembolik katılım riskine odaklanılmıştır.

4. Bulgular

Teorik çerçevede ele alınan idari geleneklerin sahadaki yansımaları Türkiye'deki merkezileşme/yerelleşme diyalektiği ve Kazakistan'daki atama/seçim ikilemi üzerinden analiz edilecektir. Bulgular, yasal metinlerin öngördüğü yapı ile uygulamadaki fiili durum (de facto) arasındaki makasın, her iki ülkede de merkeziyetçi refleksler lehine açık olduğunu göstermektedir.

4.1. Vaka 1: Türkiye'de Yerelleşme Ve Merkezileşme Diyalektiği

Türkiye'nin yerel yönetim reformu süreci, doğrusal (linear) bir ilerleme yerine, siyasi ve ekonomik konjonktüre bağlı olarak yerelleşme ve merkezileşme eğilimlerinin iç içe geçtiği diyalektik bir seyir izlemektedir. Bu süreç, yetki devri ile başlayan ancak yetki yoğunlaşması ile sonuçlanan iki farklı dönem üzerinden okunabilir.

4.1.1. Avrupa Birliği Reform Süreçleri ve Yetki Devri

Türkiye'de yerel yönetimler alanındaki en kapsamlı reform dalgası, 2000'li yılların başında Avrupa Birliği'ne üyelik süreci ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına uyum çabalarıyla başlamıştır. Bu dönemin temel yasal metinleri olan 2005 tarih ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile 2004 tarih ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Türk Kamu yönetiminde yerindelik (subsidiarity) ilkesinin pozitif hukuka girdiği dönüm noktasıdır.

Bu reformlarla belediyelere genel yetki karinesi tanınmış, stratejik planlama ve performans yönetimi gibi yeni kamu yönetimi araçları zorunlu hale getirilmiş ve vesayet denetimi, yerindelik denetiminden arındırılarak hukukilik denetimi ile sınırlandırılmıştır. Amaç, yerel yönetimleri sadece birer hizmet birimi olmaktan çıkarıp, yerel kalkınmanın ve demokratik katılımın (kent konseyleri aracılığıyla) ana aktörü haline getirmektir⁴⁵.

4.1.2. Eksen Kayması Olarak 6360 Sayılı Kanun ve Metropolitan Genişleme

2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı kanun ile 5216 sayılı kanunda yapılan köklü değişiklik, reformun yönünü demokratikleşme ekseninden ölçek ekonomisi ve idari etkinlik eksenine kaydırmıştır. Bu yasa ile büyükşehir belediye sayısı 30'a çıkarılmış ve yetki alanları, il mülki sınırlarına genişletilmiştir. Ayrıca

45 Polatoglu, "Turkish Local Government"; Eryılmaz, *Kamu Yönetimi: Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar*.

büyükşehirlerdeki il özel idareleri kapatılmış, belde belediyeleri ve köyler tüzel kişiliklerini kaybederek mahalleye dönüşmüştür.

Bu Bütünşehir (Metropoliten) modeli, hizmet sunumunda standardizasyonu sağlamayı hedeflese de Eliçin (2020) ve Savaşkan (2020) bu süreci adem-i merkeziyetçilikten yeniden merkeziyetçiliğe geçiş olarak nitelendirmektedir. Karar alma süreçlerinin anakent belediyelerinde toplanması, yerel katılımı zayıflatmış ve çevre-merkez ilişkisini daha hiyerarşik bir yapıya büründürmüştür. Özellikle imar yetkilerinin merkezde toplanması, otoriter kentleşme tartışmalarını beraberinde getirmiştir⁴⁶.

4.1.3. Merkezin Taşradaki Yeni Eli: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB)

Büyükşehirlerde, İl Özel İdarelerinin kapatılmasıyla doğan boşluğu doldurmak üzere kurulan YİKOB, merkezin taşradaki denetim gücünü artıran en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Doğrudan Valiye bağlı olarak çalışan ve tüzel kişiliği bulunan bu yapı, yerel yatırımların izlenmesi ve koordine edilmesinde merkezi idarenin doğrudan müdahil olmasını sağlamaktadır.

YİKOB'lar, seçilmiş yerel yönetimlerin (Büyükşehir Belediyeleri) yanında konumlanan ve merkezin mali ve idari vesayetini teknik koordinasyon adı altında sürdüren bir gölge idare veya yeni bir merkeziyetçi birim olarak yorumlanmaktadır⁴⁷. Bu durum, yerel özerkliğin alanını daraltan kurumsal bir bariyer işlevi görmektedir.

4.1.4. İdari Vesayetin Güncel Yorumu ve Kayyım Uygulamaları

Türkiye'de idari vesayet kavramı, özellikle 2016 sonrası dönemde (OHAL KHK'ları ve 5393 Sayılı Kanun'da yapılan değişikliklerle) radikal bir dönüşüm geçirmiştir. Geleneksel olarak işlemler üzerinde denetim (onama, iptal davası açma) olarak uygulanan vesayet yetkisi, yerel yöneticilerin görevden uzaklaştırılması ve yerlerine merkezi idare tarafından atama yapılması (Kayyım) yoluyla kişiler üzerinde denetim boyutuna evrilmiştir.

Bu uygulama, seçilmiş belediye organlarının (başkan ve meclis) yetkilerinin atanmış bürokratlara devredilmesi anlamına gelmektedir. Alan ile ilgili yapı-

46 Ayten Alkan, "New Metropolitan Regime of Turkey: Authoritarian Urbanization via (Local) Governmental Restructuring", *Lex Localis - Journal of Local Self-Government*, C. 13, S. 3 (2015), pp. 849-77, doi:10.4335/13.3.849-877(2015).

47 Çiğdem Akman, Mustafa Kalender, "Yerelde Yeni Bir Merkezi Yönetim Birimi: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 73, S. 4 (2018), ss. 1025-56, doi:10.1501/SBFder_0000002526; Ali Aygül, Fatma Neval Genç, "Yöneticilerin Bakış Açısından Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları: Aydın Örneği", *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, C. 7, S. 2 (2022), ss. 1-13, doi:10.52539/mad.1139634.

lan değerlendirmelerde, bu durum idari vesayet ilişkisinde bir araç olarak tanımlarken, uygulamanın yerel demokrasinin temel unsuru olan seçim sandığı meşruiyetini zedelediğini vurgulamaktadır⁴⁸. Bu dönüşüm, devletin güvenlik kaygılarıyla kurumları yeniden yapılandırdığı bir süreç olarak okunmaktadır⁴⁹. Kayyım uygulamaları, Türkiye'nin seçilmiş yerel yönetim geleneği ile Kazakistan'ın atanmış Akim modeli arasındaki farkı uygulamada bulanıklaştırmakta ve karma yönetim modelinin otoriter görünümünü güçlendirmektedir.

4.2. Vaka 2: Kazakistan'da "Kademeli" Yerelleşme Reformu

Kazakistan'ın reform süreci, Türkiye'deki gibi keskin kırılmalar veya ileri-geri salınımlar şeklinde değil merkezi otoritenin inisiyatifiyle yürütülen yukarıdan aşağıya, kademeli ve kontrollü bir modernleşme stratejisi izlemektedir. Bu stratejinin temel motivasyonu, Sovyet tipi hiyerarşik katılığı esneterek devlet-toplum ilişkisini onarmak, ancak bunu yaparken üniter devletin kontrolünü kaybetmemektir⁵⁰.

4.2.1. 2050 Stratejisi ve Duyan Devlet Hedefi

Kazakistan'ın idari modernleşme vizyonu, 2012 yılında ilan edilen Kazakistan-2050 Stratejisi ile kurumsal bir çerçeveye oturtulmuştur. Ancak asıl siyasi kırılma, 2019 yılında Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev'in göreve gelmesi ve Duyan Devlet (Listening State/Halyq Ünine Qulaq Asatyn Memleket) hedefini ilan etmesiyle yaşanmıştır. Tokayev'in bu vizyonu, devlet aygıtının hantal bürokrasiden arındırılmasını ve vatandaş taleplerine duyarlı hale getirilmesini amaçlamaktadır. Duyan Devlet anlayışı, sadece bir retorik olmanın ötesinde, yerel yönetimler üzerindeki merkezi baskının azaltılması ve yerel yöneticilerin halka karşı hesap verebilirliğinin artırılması için bir meşruiyet zemini oluşturmuştur. Bu süreç dijital yönetim (e-devlet) araçlarıyla desteklenen bir otoriter modernleşme girişimi olarak değerlendirilerek reformların devletin gücünü zayıflatmadan toplumsal rızayı üretmeyi hedeflediği⁵¹ belirtmektedir.

48 Güven Deniz, "Trustee Appointments as an Instrument of Administrative Tutelage in the Relationship Between Central and Local Governments", *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 6, S. 3 (2025), pp. 55-65, doi:10.52835/19maysbd.1758981.

49 Bülent Aras, Emirhan Yorulmazlar, "State, Institutions and Reform in Turkey after July 15", *New Perspectives on Turkey*, C. 59 (2018), pp. 135-57, doi:10.1017/npt.2018.23.

50 Knox, Orazgaliyev, "Public Administration Country Study", 2025, pp. 1888-1900.

51 Tukumov, "President Tokayev's Reforms and Diplomacy", pp. 91-105; Mergen Dyussenov, "Digital Governance or Digital Authoritarianism? The Ambiguities of e-Government in Kazakhstan", *Dialogues on Digital Society*, 2025, doi:10.1177/29768640251379943.

4.2.2. Tarihi Bir Kırılma Olarak Kırsal Akim Seçimleri (2021)

Kazakistan idari tarihinde atama kültüründen seçim kültürüne geçişin en somut adımı, 2021 yılında gerçekleştirilen doğrudan kırsal Akim seçimleri olmuştur. Bu reformla, köy, kasaba ve kırsal ilçe düzeyindeki Akimlerin Belediye Başkanları artık merkezi idare tarafından atanması yerine, doğrudan yerel halk tarafından seçilmesi uygulamasına Tablo 3'te karşılaştırmalı olarak verilen durum ile geçilmiştir.

Tablo 3: Kazakistan'da Akim Seçim Süreci (Reform Öncesi ve Sonrası)

Düzyer	Reform Öncesi (2021 Öncesi)	Reform Sonrası (2021 ve Devamı)
Cumhurbaşkanı	Atama Yetkisi	Atama Yetkisi (Devam Ediyor)
Bölge (Eyalet) Akimi	Atama (Cumhurbaşkanı tarafından)	Atama (Cumhurbaşkanı tarafından)
İlçe (Rayon) Akimi	Atama (Bölge Akimi tarafından)	Atama (Pilot Seçimler Başladı)
Kırsal Akim (Köy / Kasaba)	Atama (İlçe Akimi tarafından)	Doğrudan Halk Oyu ile Seçim
Sonuç	Tam Hiyerarşik Zincir, Halkın Doğrudan Etkisi Yok	Tabanda Demokratikleşme, Tavanda Hiyerarşi, Karma Model

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Bu reformun, siyasal katılım ve yerel demokrasi üzerindeki etkileri seçilmiş meşruiyet ve pilot uygulama niteliği olarak analiz edilebilir. İlk olarak Akimlerin seçimle işbaşına gelmesi, onların sadece merkeze değil, aynı zamanda halka karşı da sorumlu hissetmelerini sağlamıştır. Bu durum yerel yöneticilerin performansını artırdığını, ancak adayların büyük çoğunluğunun iktidar partisi (Amanat/Nur Otan) üyesi olmasının siyasi rekabeti sınırladığını göstermiştir⁵². Reformun henüz büyükşehir olan Astana, Almatı, Çimkent ve bölge valiliklerini kapsamaması, merkezin kontrolü elden bırakmak istemediğinin bir göstergesidir. Abil vd. (2021)'e göre bu, kontrollü bir deneydir, sistem alt kademedede test edilmekte, ancak stratejik karar merkezlerinde dikey hiyerarşi korunmaktadır.

52 Assemay Zhandauletkyzy Silam, "The Concept of Soft Power in the Domestic Policy of Modern Kazakhstan (Elections of the Rural Akim)", Политическое пространство и социальное время: аксиология власти и общественный идеал, 2023, s. 304-11, <https://elibrary.ru/item.asp?id=53934787>; A. Kumysbekov, A. Danilov, A. Ayaganova, "Direct election of rural akims: analysis of results, risks and forecast", *Kazakhstan Spekr*, C. 101, S. 1 (2022), pp. 39-57, doi:10.52536/2415-8216.2022-1.03.

4.2.3. Mali Yerelleşme Adımları ve Dördüncü Seviye Bütçe

Siyasi reformların başarısı, mali özerkliğin sağlanmasına bağlıdır. Bu kapsamda Kazakistan, 2018-2020 yılları arasında kademeli olarak dördüncü seviye bütçe (Level 4 Budget/Köy Bütçesi) uygulamasına geçmiştir. Konu ile ilgili yapılan analizlere göre, nüfusu 2.000'in üzerindeki kırsal yerleşim birimlerine kendi bütçelerini yapma yetkisi verilmesi ve bazı vergi kalemlerinin (bireysel gelir, emlak, taşıt vergisi) yerel bütçeye aktarılması mali desantralizasyon adına devrim niteliğindedir⁵³. Bu mali devrimin denetim ayağında ise kamu konseyleri kritik bir rol üstlenmiştir. Kamu konseylerinin, sivil toplum katılımı için önemli bir mecra olduğu ancak üyelerinin seçim prosedürlerindeki şeffaflık sorunlarının ve konseylerin tavsiye niteliğindeki kararlarının, bu yapıların bağımsız denetim işlevini zayıflattığı da vurgulamaktadır⁵⁴. Sonuç olarak, mali yerelleşme adımları atılmış olsa da büyük altyapı yatırımları için merkezi transferlere olan bağımlılık devam etmektedir.

4.3. Türkiye Ve Kazakistan'ın Yerel Yönetim Modellerinin Karşılaştırmalı Analizi

Çalışmanın bu bölümünde, önceki vaka analizlerinden elde edilen ampirik veriler ve yasal düzenlemeler ışığında, Türkiye ve Kazakistan'ın yerel yönetim modelleri doğrudan karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Analiz, sadece mevzuat farklarını listelemekle yetinmeyip, iki ülkenin modernleşme iddiaları ile sahadaki merkezîyetçi uygulamalar arasındaki yapısal gerilimi ve şaşırtıcı benzerlikleri, çalışmanın temel hipotezi çerçevesinde sentezlemektedir.

Analitik çerçeve dört ana eksen üzerine kurgulanmıştır. İlk olarak siyasi temsil ve meşruiyet çatışması, ikinci olarak karar alma mekanizmaları ve meclislerin gücü, üçüncü olarak mali özerklik ve kaynak bağımlılığı, son olarak ise idari denetimin dönüşümü (hukukilikten-yerindeliğe) şeklinde ele alınacaktır. Türkiye'de idari vesayet yetkisi yasal sınırlarını genişleterek, siyasi bir denetim aracına dönüşürken, Kazakistan'da hiyerarşik denetim, sistemin doğal, yasal ve kabul edilmiş bir çalışma prensibi olarak işlediği ele alınmaktadır. Her iki

53 A. R. Kalymbetova, S. S. Ydyrys, R. A. Ismailova, "Fiscal decentralization as a fourth-level budget management mechanism in Kazakhstan", *Central Asian Economic Review*, C. 0, S. 6 (2023), pp. 129-39, doi:10.52821/2789-4401-2022-6-129-139; R. A. Ismailova, A. R. Kalymbetova, B. M. Dandayeva, "Foreign Experience of Local Government Budget Management: Analysis and Application", *Journal of Economic Research & Business Administration*, C. 152, S. 2 (2025), pp. 112-23, doi:10.26577/be202515228.

54 Colin Knox, Saltanat Janenova, "Public councils in Kazakhstan: a case of emergent participative democracy?", *Central Asian Survey*, C. 37, S. 2 (2018), pp. 305-21, doi:10.1080/02634937.2017.1410467; Zhuldyz Davletbayeva vd., "Enhancing the Role of Public Councils as an Anti-Corruption Mechanism: The Case of Kazakhstan", *Bulletin of Abai KazNPU. Series of Sociological and Political Sciences*, C. 89, S. 1 (2025), pp. 68-83, doi:10.51889/2959-6270.2025.89.1.009.

ülke de farklı yollardan merkezin, yerel üzerindeki kontrolünün güçlü olduğu karma bir yönetim modeli olarak ele alınmaktadır.

4.3.1. Siyasi Temsil ve Meşruiyet: Sandık Demokrasisi ile Dikey Hiyerarşinin Çatışması

Karşılaştırmalı analizin en belirgin kırılma noktası, yerel yöneticilerin meşruiyet kaynağında ortaya çıkmaktadır. Siyaset bilimi alan yazınındaki ayrıma atıfla Türkiye modeli köklü bir seçim (girdi meşruiyeti)⁵⁵ geleneğine dayanırken Kazakistan modeli atama (çıkı meşruiyeti) esaslı bir modelden⁵⁶ kısmi seçime doğru evrilmeye çalıştığı açıklanmalı halde Tablo 4'te ortaya konulmuştur.

Türkiye'de belediye başkanları ve meclis üyeleri, Anayasa'nın 127. maddesi güvencesinde doğrudan halkoyuyla seçilmektedir. Bu durum, yerel yöneticilere, merkezi idareye karşı göreceli bir özerklik ve siyasi ağırlık kazandırmaktadır. Seçilmiş bir Büyükşehir Belediyesi Başkanı, kent siyasetinin ana aktörüdür. Bu demokratik meşruiyet, özellikle 6360 sayılı Kanun sonrası artan idari vesayet ve kayyım uygulamalarıyla seçilmişliğin gücü ve kırılabilirliği olarak⁵⁷ ifade edilebilir. Türkiye modelinde, meşruiyet aşağıdan yukarıya yani halktan başkana akarken, yetki denetimi paradoksal bir şekilde yukarıdan aşağıya, merkezden yerel yönetimlere sertleşmektedir.

Kazakistan modelinde (özellikle Astana ve Eyalet düzeyinde), Akimlerin meşruiyeti halktan değil, kendilerini atayan Cumhurbaşkanından kaynaklanmaktadır. Bu dikey güç yapısı, Akimlerin öncelikli sorumluluğunu yerel halka değil, merkezi hükümete yöneltmektedir. Sistem, Akimlerin yerel talepleri yerine bürokratik sadakat göstererek merkezi hedefleri (Kazakistan-2050 Stratejisi gibi) tutturmasını önceler. Son dönemdeki kırsal akim seçimleri (2021), bu monolitik yapıyı kısmi olarak esnetmiş olsa da sistemin ana omurgası hala bürokratik sadakat üzerine kuruludur ve adayların çoğu iktidar partisi (Amanat) üyesidir⁵⁸.

55 Köksal Şahin, "Cumhuriyetimizin 100. Yılı Ülke Türkiye İdeali": Siyasi bir Analiz", *Düşünce Dünyasında Türkiz*, C. 5, S. 25 (2022), ss. 121-42, <https://dergiipark.org.tr/tr/pub/turkiz/article/1305852>.

56 Nurbek Khairmukhanmedov, *Ulus-devlet bağlamında orta asya cumhuriyetlerinde siyasal ve hukuksal değişim*, Ph.D. 2008.

57 Akman, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yerel Yönetimler Yapbozu: Gelişmeler ve Öneriler"; Deniz, "Trustee Appointments as an Instrument of Administrative Tutelage in The Relationship Between Central and Local Governments", pp. 55-65.

58 Knox, Orazgaliyev, "Public Administration Country Study", 2025, pp. 1888-1900.

Tablo 4: Türkiye ve Kazakistan Yerel Yönetimlerinde Temsil ve Meşruiyet Karşılaştırması

Karşılaştırma Kriteri	Türkiye (Ankara Modeli)	Kazakistan (Astana Modeli)
Yürütme Organı Seçimi	Doğrudan Seçim: Belediye Başkanı 5 yılda bir halk oyuyla seçilir.	Atama: Akim (Vali/Bld. Bşk.) Cumhurbaşkanlığı tarafından atanır. (Kırsal bölgelerde pilot seçim vardır)
Yasama Organı Seçimi	Doğrudan Seçim: Belediye Meclisi üyeleri halk tarafından seçilir.	Doğrudan Seçim: Maslikhat üyeleri halk tarafından seçilir (Parti listesi ağırlıklı).
Meşruiyetin Kaynağı	Sandık (Halk): Siyasi ve demokratik meşruiyet esastır (Input Legitimacy).	Hiyerarşi (Devlet): Bürokratik atama ve hizmet performansı esastır (Output Legitimacy).
Hesap Verebilirlik Yönu	Çift Yönlü: Hem seçmene (sandık) hem de merkeze (vesayet) karşı sorumluluk.	Dikey: Öncelikli olarak atayan makama (Cumhurbaşkanı/Üst Akim) karşı sorumluluk.
Siyasi Katılım Aracı	Kent Konseyleri (Danışma niteliğinde).	Kamu Konseyleri ve Maslikhatlar (Denetim yetkisi sınırlı).

Kaynak: Yazar tarafından farklı çalışma⁵⁹ verileriyle derlenmiştir.

4.3.2. Denetimden Onaya Gidilen Yolda Karar Alma ve Meclislerin Gücü

Yerel demokrasinin en önemli göstergelerinden biri, seçilmiş yerel meclislerin yürütme organı olan Belediye Başkanı/Akim üzerindeki denetim gücüdür. Bu bağlamda iki ülke arasında, aktif denetim ile pasif onay arasında değişen keskin bir işlevsel ayrışma gözlemlenmektedir.

Türkiye’de belediye meclisleri, belediyenin en üst karar organı olarak tanımlanmıştır ve başkan üzerinde teorik olarak güçlü bir denetim mekanizmasına sahiptir. Meclis aktif role sahip olarak bütçeyi onaylama, imar planlarını yapma/değiştirme ve stratejik planı kabul etme yetkilerine sahiptir. Bu yetkiler, belediye başkanını, meclisle uzlaşmaya zorlayan siyasi bir denge unsurudur. Denetim komisyonu 5393 Sayılı Kanun gereği oluşturulmuş ve mecliste görüşülen faaliyet raporu, başkanın icraatlarının sorgulandığı mekanizmalardır. Faaliyet raporunun meclis tarafından yetersiz bulunması, başkanın düşürül-

59 Akman, “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yerel Yönetimler Yapbozu: Gelişmeler ve Öneriler”; Knox, Orazgaliyev, “Public Administration Country Study”, 2025, ss. 1888-1900.

mesine kadar giden bir hukuki süreci başlatabilir. Bu durum, meclisi sadece bir onay makamı değil, aktif bir siyasi arena haline getirmektedir⁶⁰.

Kazakistan'da Maslikhatlar (yerel meclisler), seçilmiş üyelerden oluşmasına rağmen, yürütme (Akim) karşısında daha zayıf bir kurumsal konuma sahiptir. Maslikhatların temel işlevi, Akimlik tarafından hazırlanan bütçe ve kalkınma planlarını onama makamıdır. Bu süreç genellikle bir siyasi müzakere yerine bürokratik bir formalitenin tamamlanması şeklinde işlemektedir⁶¹. Akim doğrudan dikey tabiiyet göstererek Cumhurbaşkanı tarafından atanması, onu Maslikhat'ın siyasi denetiminden fiilen bağımsız kılmaktadır. Maslikhatlar, Akim'e güvensizlik oyu verme yetkisine sahip değildir, sadece üst makama görevden alma önerisinde bulunabilirler. Günümüze kadar bu mekanizma Kazakistan siyasi tarihinde uygulamada hiç işletilmemiştir⁶².

4.3.3. Kaynak Bağımlılığı ve Merkezi Denetim Yoluyla Mali Özerklik

Siyasi ve idari özerkliğin sürdürülebilirliği, yerel yönetimlerin kendi gelirlerini ortaya çıkartma ve harcama konusundaki bağımsızlığına yani mali özerklik ile doğrudan bağlıdır. Bu bağlamda, her iki ülkede de cüzdanın kimin elinde olduğu sorusu, temel kısıttır, bu durum Tablo 5'te ortaya konulmuştur.

Tablo 5: İki Ülkedeki Yerel Yönetimlerin Gelir Kalemlerinin Karşılaştırılması

Gelir Türü	Türkiye (Belediyeler)	Kazakistan (Akimatlar)
Öz Gelirler (Vergiler)	Emlak Vergisi, İlan ve Reklam Vergisi, ÇTV. (Kendi toplar veya pay alır).	Bireysel Gelir Vergisi ⁶³ , Emlak Vergisi, Taşıt Vergisi (Dördüncü Seviye Bütçe Reformu).
Merkezi İdare Payları	Genel Bütçe Vergi Payları: İller Bankası üzerinden nüfus/gelişmişlik kriterine göre otomatik dağıtılır (5779 SK).	Sübvansiyonlar ve Hedefli Transferler: Merkezi bütçeden "açık kapatma" mantığıyla aktarılır. Müzakereye dayalıdır.
Mali Bağımlılık Düzeyi	Orta-Yüksek: Büyükşehirlerde merkezi paylar bütçenin %60-80'ini oluşturabilir.	Çok Yüksek: Özellikle sübvansiyon alan bölgelerde bütçenin %80-90'ı merkezi transferlere dayanır.

60 Polatoglu, "Turkish Local Government".

61 Davletbayeva vd., "Enhancing the Role of Public Councils as an Anti-Corruption Mechanism", pp. 68-83.

62 Yerkebulan Zhumashov, "An Exploration of Vertical and Social Accountability in the Elected Tier of Local Government: Evidence from Kazakhstan", *Journal of Eurasian Studies*, C. 14, S. 2 (2023), pp. 179-93, doi:10.1177/18793665221129881.

63 Kazakistan'da Bireysel Gelir Vergisi (PIT) kademeli olarak yerel bütçelere devredilmektedir.

Borçlanma Yetkisi	Var: Ancak dış borçlanma Hazine, iç borçlanma Meclis onayına tabidir.	Sınırlı: Sadece belirli bütçe limitleri dahilinde ve merkezi onayla mümkündür.

Not: Tablo Türkiye⁶⁴ ve Kazakistan⁶⁵ verileri için farklı kaynaklardan yazar tarafından hazırlanmıştır.

Türkiye’de formüle dayalı sistem bulunmakta ve İller Bankası paylarının yasal bir formülle (nüfus vb.) dağıtılmasının keyfiyeti azalttığı belirtilir. Ancak İller Bankası kredileri ve bakanlık hibelerinde siyasi partizanlık yapılması, mali vesayetin bir aracı⁶⁶ olarak görülmektedir.

Kazakistan’da müzakereci sistem bulunmakta ve bu yapı, yapısal bağımlılık⁶⁷ olarak tanımlanmaktadır. Petrol gelirlerinin merkezde toplanması ve sübvansiyon sistemiyle yerel yönetimlere dağıtılması, Akimleri finansal açıdan merkeze mahkûm etmektedir. Bütçe dağıtımı, Türkiye’deki gibi otomatik formüllerden ziyade Akimlerin, merkezi hükümetle yapılan pazarlıklara dayanır, iki ülke arasındaki karşılaştırmalı durum Tablo 5’te ortaya konulmuştur.

4.3.4. Hukukilikten Yerindeliğe Giden İdari Vesayet ve Hiyerarşik Denetim

İki ülke arasındaki idari denetim mekanizmalarının karşılaştırılması, denetim kavramının farklı hukuki ve siyasi anlamlarını ortaya koymaktadır.

1982 Türk Anayasası’nın 127. maddesi, idari vesayet yetkisini hukuka uygunluk ile sınırlamaktadır. Ancak 2012 sonrası dönemde yaşanan gelişmeler, bu sınırın fiilen aşıldığına dair güçlü bir akademik tartışmayı ortaya çıkartmıştır. Teorik olarak merkezi idare, yerel yönetimlerin işlemlerini sadece kanuna uygunluk açısından denetleyebilir, kararın yerinde (isabetli) olup olmadığına (takdir yetkisine) karışamaz. Uygulamada ise, özellikle kentsel dönüşüm, çevre

64 Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, "Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 12, S. 21 (2009), pp. 259-87, <https://dergipark.org.tr/en/pub/baunsobed/article/648022>; Akman, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yerel Yönetimler Yapbozu: Gelişmeler ve Öneriler"; Mustafa Kızıltan, Ahmet Burcin Yereli, "Evaluating Local Fiscal Capacity and Fiscal Effort of Turkish Local Governments: Evidence from Spatial Panel Data Analysis", *Economic Change and Restructuring*, C. 56, S. 1 (2023), pp. 441-72, doi:10.1007/s10644-022-09424-1.

65 Kalymbetova, Ydyrys, Ismailova, "Fiscal decentralization as a fourth-level budget management mechanism in Kazakhstan", pp. 129-39; OECD, "OECD Regional Outlook 2022: Building Resilient Regions"; Ismailova, Kalymbetova, Dandayeva, "Foreign Experience of Local Government Budget Management: Analysis and Application", 2025, pp. 112-23.

66 Ulusoy, Akdemir, "Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik", ss. 259-87.

67 Kalymbetova, Ydyrys, Ismailova, "Fiscal decentralization as a fourth-level budget management mechanism in Kazakhstan", pp. 129-39.

planlaması ve büyük ölçekli projelerde bakanlıkların onay yetkilerini genişletmesi, fiili bir yerindelik denetimi olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca, İçişleri Bakanlığı'nın kamu yararı gerekçesiyle seçilmiş başkanları görevden uzaklaştırma yetkisini (kayıyım) kullanması, vesayetin idari olmaktan çıkıp siyasi bir nitelik kazandığı eleştirilerini⁶⁸ beraberinde getirmektedir.

Kazakistan'da ise durum vesayet (*tutelage*) kavramıyla açıklanamaz, çünkü vesayet, iki kamu kurumu arasındaki ilişkiyi ifade eder. Oysa Kazakistan'da ilişki, bir ast-üst ilişkisi (*subordination*) olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim Akimler, anayasal olarak yerel halka değil, kendilerini atayan Cumhurbaşkanına ve Hükümete karşı sorumludur. Bu durum, Akimlerin kararlarının doğrudan merkezi politikalarla uyumlu olmasını zorunlu kılar. Merkezi idare, Akimleri sadece hukuka uygunluk açısından kontrol etmez, performans hedeflerini tutturma (KPI) başarısı üzerinden denetler. Abil vd. (2021), bu yapının yerel yöneticileri merkezin emir eri haline getirdiğini yerel önceliklerin merkezi hedeflerle çeliştiği durumlarda, Akimlerin her zaman merkezin tarafını tutmak zorunda kaldığını belirtmektedir.

5. Sonuç

Türkiye ve Kazakistan'ın yerel yönetim reformları üzerine gerçekleştirilen bu karşılaştırmalı çalışmanın temel bulguları, her iki ülkedeki idari dönüşüm süreçlerinin, Batı merkezli doğrusal bir demokratikleşme ekseninde okunmamalıdır. Aslında devlet kapasitesinin yerelde yeniden inşası ve siyasi rejim sürekliliğinin sağlanması stratejileri ekseninde durumun şekillendiğini göstermektedir. Farklı tarihsel köklere sahip olmalarına rağmen (Türkiye'nin üniter ve Napolyoncu idari geleneği ile Kazakistan'ın Sovyet mirasına dayanan dikey güç yapısı) her iki devlet de küresel yönetim, etkinlik ve şeffaflık söylemlerini (Yeni Kamu Yönetimi vb.) kendi otorite yapılarını koruyacak şekilde araçsallaştırmaktadır. Bu durum, ne tam adem-i merkezîyetçi ne de katı merkezîyetçi olan, aksine merkezin stratejik denetimini yeni mekanizmalarla koruduğu özgün bir karma yönetim modelinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır⁶⁹. Dolayısıyla her iki ülkedeki yerel yönetim reformları, politik ikti-

68 Elicin, "The Unbearable Failure of Decentralisation in Turkey", 2020, ss. 497-522; Savaşkan, "Political Dynamics of Local Government Reform in a Development Context", 2021, pp. 204-25.

69 Colin Knox, Serik Orazgaliyev, "Public Administration Country Study: Kazakhstan-Post-Soviet Legacy, Modernisation, and Hybridity", *Public Administration Review*, C. 85, S. 6 (2025), pp. 1888-1900, doi:10.1111/puar.70030; Krystian Pachucki-Wlosek, "The Present and Future of Local Self-Government in the Republic of Kazakhstan", *Polish Political Science Yearbook*, C. 53, S. 2 (2024), pp. 45-58, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1281653>.

darı devretmekten çok, değişen sosyo-ekonomik dinamikler karşısında devletin sahaya nüfuz etme ve rıza üretme kapasitesini rasyonelleştirme çabası olarak okunmalıdır.

Araştırmanın en çarpıcı bulgusu, Türkiye'nin yerleşik idari kapasitesi ile Kazakistan'ın dinamik reform iradesi arasındaki asimetric ilişkidir. Türkiye bağlamında, 2000'li yılların başındaki Avrupa Birliği uyum süreçleriyle başlayan yetki devri ve yerleşme söylemi, doğrusal olmayan bir yol izleyerek zamanla yerini yeni nesil bir merkezileşme stratejisine bırakmıştır⁷⁰. Özellikle 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir sınırlarının il mülki sınırlarına genişletilmesi, hizmette ölçek ekonomisi ve etkinlik (stratejik yönetim) gerekçelerine dayandırılrsa da uygulamada yerel kararların büyükşehirlerde ve sonuç olarak merkezde toplanmasına neden olmuştur. Araştırma, YİKOB gibi kurumların taşrada merkezin gözetim kapasitesini güçlendiren yeni bürokratik araçlar olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, Anayasa'nın 127. maddesinde çerçevesi çizilen idari vesayet yetkisi, uygulamada kayyım atamaları gibi yöntemlerle salt bir hukukilik denetiminden çıkarak fiili bir siyasi denetim ve yerindelik aracına dönüşmüştür. Türkiye, halihazırda köklü olan idari kapasitesini ve 150 yıllık seçilmiş yerel yönetim geleneğini, yerel özerkliği derinleştirmek yerine, devletin kriz yönetimi ve yönetsel hakimiyetini daha da güçlendirmek üzere kurgulamaktadır⁷¹.

Kazakistan ise Sovyet idari mirasından kaynaklanan katı bürokratik yapısını esnetmek amacıyla, Duyan Devlet vizyonu ve Kazakistan-2050 Stratejisi etrafında yukarıdan aşağıya, kontrollü bir idari modernleşme süreci yürütmektedir. 2021 yılında gerçekleştirilen kırsal Akim (belediye başkanı) doğrudan seçimleri ve kademeli olarak uygulanan dördüncü seviye bütçe sistemi, halkın sisteme entegrasyonunu sağlamak ve yerel kurumların meşruiyetini artırmak adına atılmış kurumsal adımlardır. Ancak bu açılımlar, merkezi otoriteyi sarsa-

70 Yeseren Elicin, "The Unbearable Failure of Decentralisation in Turkey", *Hrvatska i Komparativna Javna Uprava : Časopis Za Teoriju i Praksu Javne Uprave*, C. 20, S. 3 (2020), pp. 497-522, doi:10.31297/hkju.20.3.4.

71 Çiğdem Akman, "Dünya Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler, Orta Doğu ve Batı Asya Teşkilatına (Uclg-Mewa) Üyelikler Üzerinden Bir Araştırma", 2019, <https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=b94f0f0d-2b36-3502-bd9c-534504fdff6b>; C. Ergenc, O. Yuksekkaya, "Institutionalizing authoritarian urbanism and the centralization of urban decision-making", *Territory, Politics, Governance*, C. 12, S. 3 (2024), pp. 410-29, doi:10.1080/21622671.2021.2020156; Osman Savaşkan, "Political Dynamics of Local Government Reform in a Development Context: The Case of Turkey", *Environment and Planning C: Politics and Space*, C. 39, S. 1 (2021), pp. 204-25, doi:10.1177/2399654420943903; Evrim Tan, "Quo Vadis? The Local Government in Turkey after Public Management Reforms", *International Review of Administrative Sciences*, C. 86, S. 1 (2020), pp. 115-33, doi:10.1177/0020852317752268.

cak siyasi bir devir değildir. Bu faaliyetler rejimi düzenli bir duruma getirmeyi ve bürokratik hantallığı aşmayı hedefleyen kapasite artırıcı araçlar olarak tasarlanmıştır⁷². Akimlerin, sınırlı seçim uygulamalarına rağmen yapısal olarak Cumhurbaşkanına hiyerarşik bir tabiiyetle (subordination) bağlı kalması ve seçilmiş yerel meclisler olan Maslikhatların aktif denetim organları olarak değil de onay makamları olarak işlemesi, bürokratik meşruiyetin ve devlet hiyerarşisinin halen özyönetimin önünde tutulduğunu kanıtlamaktadır⁷³.

Çalışmada incelenen her iki sistemin ortak kilitlenme noktası ve merkezi otoritenin en güçlü aracı zayıf mali özerklidir. Türkiye’de belediyelerin merkezi idare vergi paylarına (İller Bankası aktarımları) bağımlı olması ve Kazakistan’da bütçelerin büyük oranda merkezden gelen sübvansiyonlarla finanse edilmesi, yerel yönetimlerin karar alma otonomisini daraltmaktadır⁷⁴. Mali öz yeterliliğin sağlanamaması, adem-i merkezizetçilik söylemlerini söylemsel boyutta bırakmakta ve yerel birimleri kendi önceliklerini belirleyen aktörler olmaktan ziyade merkezin politikalarını uygulayan hizmet şubeleri haline getirmektedir⁷⁵.

Elde edilen bulgular ve tespit edilen yapısal tikanıklıklar ışığında, idari rasyonalitye ve kurumsal yapıyı güçlendirmek üzere politika önerileri geliştirilmiştir. Türkiye özelinde, rejim kapasitesini uzun vadede yıpratın, merkezin gereksiz iş yükünü artıran aşırı merkezleşme eğilimlerinden vazgeçilmesi ve idari vesayetın Anayasa 127. madde ruhuna dönerek yalnızca hukukilik denetimiyle sınırlandırılması gerekmektedir. Benzer şekilde, 6360 sayılı Kanun’unun ortaya çıkardığı kırsal temsil zafiyetini çözmek üzere yetkilendirilmiş kırsal meclisler kurulmalı ve YİKOB’ların yerel alanlara müdahale eden icracı gölge idareler olmaktan çıkarılıp teknik eşgüdüm misyonuna odaklanması, devlet

72 Akikat Abdullayev, Margarita Kadyrova, Serikbay Ydyrys, "Modernization of the Local Government System: Development Prospects and Implementation Mechanisms", *Emerging Science Journal*, C. 9, S. 3 (2025), pp. 1434-76, doi:10.28991/ESJ-2025-09-03-017; Kuanysh Sabitov vd., "Comparative Analysis of Decentralization and Power Distribution in Local Self-Government: Kazakhstan and Europe", *Khazanah Hukum*, C. 7, S. 2 (2025), pp. 255-75, doi:10.15575/kh.v7i2.45130.

73 Yerlan Abil vd., "Evolution of public administration in the post-Soviet countries. The Republic of Kazakhstan", *Public Administration*, C. 23, S. 1 (2021), pp. 89-118, doi:10.22394/2070-8378-2021-23-1-89-118.

74 Francis Amagoh, "An Examination of Fiscal Decentralization in Kazakhstan", *Public Administration and Civil Service*, S. 2 (81) (2022), s. 14-21, doi:10.52123/1994-2370-2022-651; Mustafa Kiziltan, Ahmet Burcin Yereli, "Evaluating Local Fiscal Capacity and Fiscal Effort of Turkish Local Governments: Evidence from Spatial Panel Data Analysis", *Economic Change and Restructuring*, C. 56, S. 1 (2023), pp. 441-72, doi:10.1007/s10644-022-09424-1.

75 Amagoh, "An Examination of Fiscal Decentralization in Kazakhstan", 2022, pp. 14-21; OECD, "Decentralisation and Multi-Level Governance in Kazakhstan", *OECD Public Governance Reviews*, C. 2017 (2017), doi:10.1787/9789264280700-en.

içindeki yetki israfını önleyecektir. Kazakistan için ise, devletin sahaya duyarlılığını artırmak amacıyla kırsal düzeyde başlatılan Akim seçimlerinin kademeli şekilde ilçe (rayon) ve kent düzeyine genişletilmesi çok önemlidir. Eş zamanlı olarak, Kamu Konseylerinin ve Maslikhatların bütçe süreçlerinde bağlayıcı kararlar alabilen organlara dönüştürülmesi ve yerel birimlerin kendi vergilerini tahsil edebileceği tam bir dördüncü seviye bütçe reformunun tamamlanması, ülkenin hedefleriyle bütünleşik adımlar olacaktır⁷⁶.

Son olarak, çalışmada gözlemlenen kurumsal benzerliklerin ortak bir sinerjiye dönüştürülebilmesi adına, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) çatısı altında bir Yerel Yönetimler Daimi Komitesinin ihdas edilmesi stratejik bir öneri olarak sunulmaktadır. Bu komite, kardeş şehir protokollerini stratejik bir iş birliği zeminine oturtmalı ve bölgeye özgü yerel yönetim standartları (TDT Yerel Yönetim Şartı) geliştirmelidir. Türkiye'nin e-belediyeçilik deneyimi ve kurumsallaşmış Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) modelinin, Kazakistan'ın akıllı kent ve dijital yönetim (e-gov) reformlarına kılavuzluk etmesi bölgesel iş birliğini somutlaştıracaktır. Gelecek araştırmaların, merkezileşme uygulamalarının yerelde ortaya çıkardığı hizmet kalitesi farklarını ve TDT bölgesinde geliştirilebilecek ortak kamu yönetimi standartlarını ampirik bir düzlemde incelemesi, alan yazına değerli katkılar sunmaya devam edecektir. Bunun yanında, iki ülkenin ikincil kentleri (örneğin İzmir ve Almatı) veya kırsal kalkınma modelleri üzerine odaklanacak yeni çalışmalar yoluyla, taşradaki yönetim dinamikleri daha iyi anlaşılacaktır. Ayrıca, Türk Devletleri Teşkilatı ekseninde yerel yönetimler arası iş birliğini artıracak ortak bir hukuki çerçevenin imkanları üzerine yapılacak çalışmalar, bölge ülkeleri için önemli bir vizyon belgesi olabilecektir.

76 Z. Davletbayeva, A. Akanova, "The role of Maslikhats in the system of local self-government: The case of Almaty", *Kazakhstan-Spectrum*, C. 113, S. 2 (2025), doi:10.52536/2415-8216.2025.114.2.004; R. A. Ismailova, A. R. Kalymbetova, B. M. Dandayeva, "Foreign Experience of Local Government Budget Management: Analysis and Application", *Journal of Economic Research & Business Administration*, C. 152, S. 2 (2025), pp. 112-23, doi:10.26577/be202515228.

Kaynakça

- Abdullayev, Akikat, Margarita Kadyrova, Serikbay Ydyrys. "Modernization of the Local Government System: Development Prospects and Implementation Mechanisms", *Emerging Science Journal*, C. 9, S. 3 (2025), s. 1434-76, doi:10.28991/ESJ-2025-09-03-017.
- Abil, Yerlan vd. "Evolution of public administration in the post-Soviet countries. The Republic of Kazakhstan", *Public Administration*, C. 23, S. 1 (2021), s. 89-118, doi:10.22394/2070-8378-2021-23-1-89-118.
- Akman, Çiğdem. "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yerel Yönetimler Yapbozu: Gelişmeler ve Öneriler", 2019, <https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=134d2722-b55c-357d-82ef-b0027bebcfb7>. Erişim:10.10.2025
- Akman, Çiğdem. "Dünya Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler, Orta Doğu Ve Batı Asya Teşkilatına (Uclg-Mewa) Üyelikler Üzerinden Bir Araştırma", 2019, <https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=b94f0f0d-2b36-3502-bd9c-534504fdff6b>. Erişim:10.10.2025
- Akman, Çiğdem, Mustafa Kalender. "Yerelde Yeni Bir Merkezi Yönetim Birimi: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 73, S. 4 (2018), s. 1025-56, doi:10.1501/SBFder_0000002526.
- Alekserov, Alekser. *Eski Sosyalist Ülkelerde Siyasi Rejim Değişimleri, PQDT - Global*, Ankara Üniversitesi (Turkey), Ph.D., Turkey 2007.
- Alkan, Ayten. "New Metropolitan Regime of Turkey: Authoritarian Urbanization via (Local) Governmental Restructuring", *Lex Localis - Journal of Local Self-Government*, C. 13, S. 3 (2015), s. 849-77, doi:10.4335/13.3.849-877(2015).
- Amagoh, Francis. "An Examination of Fiscal Decentralization in Kazakhstan", *Public Administration and Civil Service*, S. 2 (81) (2022), s. 14-21, doi:10.52123/1994-2370-2022-651.
- Ankar, Carsten. "On the Applicability of the Most Similar Systems Design and the Most Different Systems Design in Comparative Research", *International Journal of Social Research Methodology*, C. 11, S. 5 (2008), s. 389-401, doi:10.1080/13645570701401552.
- Aras, Bülent, Emirhan Yorulmazlar. "State, Institutions and Reform in Turkey after July 15", *New Perspectives on Turkey*, C. 59 (2018), s. 135-57, doi:10.1017/npt.2018.23.
- Aripin, Sofjan, Rulinawaty Rulinawaty. "Hybrid Government: Mixed and Hybrid Models of Public Service Delivery in Disadvantaged, Foremost and Outermost Regions", *KNE Social Sciences*, 2022, 514712, doi:10.18502/kss.v7i9.11001.
- Aygül, Ali, Fatma Neval Genç. "Yöneticilerin Bakış Açısından Yatırım İzleme Ve Koordinasyon Başkanlıkları: Aydın Örneği", *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, C. 7, S. 2 (2022), s. 1-13, doi:10.52539/mad.1139634.
- Battaglio, R. Paul, Jeremy L. Hall. "Editorial: Trinity Is Still My Name: Renewed Appreciation for Triangulation and Methodological Diversity in Public Administration", *Public Administration Review*, C. 78, S. 6 (2018), s. 825-27, <https://www.jstor.org/stable/26648874>.
- Berkutova, E., M. Onuchko. "Features of holding the position of heads of local administrations in Kazakhstan and Korea", *Kazakhstan-Spectrum*, S. 3 (2024), s. 74-91, doi:10.52536/2415-8216.2024-3.06.

- Crepez, Michele, Raj Chari. "Assessing the Validity and Reliability of Measurements When Evaluating Public Policy", *Journal of Public Policy*, C. 38, S. 3 (2018), s. 275-304, doi:10.1017/S0143814X16000271.
- Davletbayeva, Z., A. Akanova. "The role of Maslikhats in the system of local self-government: The case of Almaty", *Kazakhstan-Spectrum*, C. 113, S. 2 (2025), doi:10.52536/2415-8216.2025.114.2.004.
- Davletbayeva, Zhuldyz vd. "Enhancing the Role of Public Councils as an Anti-Corruption Mechanism: The Case of Kazakhstan", *Bulletin of Abai KazNPU. Series of Sociological and Political Sciences*, C. 89, S. 1 (2025), s. 68-83, doi:10.51889/2959-6270.2025.89.1.009.
- Deniz, Güven. "Trustee Appointments as an Instrument of Administrative Tutelage in The Relationship Between Central and Local Governments", *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 6, S. 3 (2025), s. 55-65, doi:10.52835/19maysbd.1758981.
- Dyussenov, Mergen. "Digital Governance or Digital Authoritarianism? The Ambiguities of e-Government in Kazakhstan", *Dialogues on Digital Society*, 2025, doi:10.1177/29768640251379943.
- Elicin, Yeseren. "The Unbearable Failure of Decentralisation in Turkey", *Hrvatska i Komparativna Javna Uprava : Časopis Za Teoriju i Praksu Javne Uprave*, C. 20, S. 3 (2020), s. 497-522, doi:10.31297/hkju.20.3.4.
- Ergenc, C., O. Yuksekkaya. "Institutionalizing authoritarian urbanism and the centralization of urban decision-making", *Territory, Politics, Governance*, C. 12, S. 3 (2024), s. 410-29, doi:10.1080/21622671.2021.2020156.
- Eryılmaz, B. *Kamu Yönetimi: Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar*, 11. Baskı., Umuttepe Yayınları, Kocaeli 2018.
- Finer, Samuel Edward. *Comparative Government*, Allen Lane, The Penguin Press, London 1970.
- Gallo, Ernesto. "Globalisation, Authoritarianism and the Post-Soviet State in Kazakhstan and Uzbekistan", *Europe-Asia Studies*, C. 73, S. 2 (2021), s. 340-63, doi:10.1080/09668136.2020.1761297.
- Güler, Tahsin. "2000'li Yıllar Türkiyesinde Merkez-Yerel İlişkilerinin Gelişimi", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 2 (2020), s. 59-69, doi:10.11611/yead.607379.
- Hood, Christopher. "A Public Management For All Seasons?", *Classics of Public Administration*, ed. Shafritz, Hyde, Parkers, Thomson Wadsworth Publication, Belmont, CA 1991, s. 503-16.
- Ismailova, R. A., A. R. Kalymbetova, B. M. Dandayeva. "Foreign Experience of Local Government Budget Management: Analysis and Application", *Journal of Economic Research & Business Administration*, C. 152, S. 2 (2025), s. 112-23, doi:10.26577/be202515228.
- Kalymbetova, A. R., S. S. Ydyrys, R. A. Ismailova. "Fiscal decentralization as a fourth-level budget management mechanism in Kazakhstan", *Central Asian Economic Review*, C. 0, S. 6 (2023), s. 129-39, doi:10.52821/2789-4401-2022-6-129-139.
- Karini, A. "From the Ottoman Legacy to Modern Public Management Systems: Evidence from Turkey, Kosova and Kazakhstan", *Public Administration in the Middle East and North Africa*, Springer 2020, s. .

- Kazakhstan Constitutional Law. Constitution of the Republic of Kazakhstan (1995), <https://faolex.fao.org/docs/pdf/kaz127827E.pdf>. Erişim:10.10.2025
- Khairmukhanmedov, Nurbek. *Ulus-devlet bağlamında orta asya cumhuriyetlerinde siyasi ve hukuki değişim*, 2008. Yayınlanmamış Doktora Tezi, <https://www.proquest.com/docview/3107121290/abstract/10B3DCB519B642B3PQ/1>. Erişim:10.10.2025
- Kırılmaz, Harun. “Türkiye’nin Demokratikleşme Sürecinde Bürokrasinin Rolü:Tek-Parti Dönemi ve Çok-Partili Sisteme Geçiş”, *Bilig*, S. 92 (2020), s. 1-28, doi:10.12995/bilig.9201.
- Kiziltan, Mustafa, Ahmet Burcin Yereli. “Evaluating Local Fiscal Capacity and Fiscal Effort of Turkish Local Governments: Evidence from Spatial Panel Data Analysis”, *Economic Change and Restructuring*, C. 56, S. 1 (2023), s. 441-72, doi:10.1007/s10644-022-09424-1.
- Knox, Colin, Saltanat Janenova. “Public councils in Kazakhstan: a case of emergent participative democracy?”, *Central Asian Survey*, C. 37, S. 2 (2018), s. 305-21, doi:10.1080/02634937.2017.1410467.
- Knox, Colin, Serik Orazgaliyev. “Public Administration Country Study: Kazakhstan—Post-Soviet Legacy, Modernisation, and Hybridity”, *Public Administration Review*, C. 85, S. 6 (2025), s. 1888-1900, doi:10.1111/puar.70030.
- Kumysbekov, A., A. Danilov, A. Ayaganova. “Direct election of rural akims: analysis of results, risks and forecast”, *Kazakhstan Spektır*, C. 101, S. 1 (2022), s. 39-57, doi:10.52536/2415-8216.2022-1.03.
- Moreno-Menéndez, Fabricio Miguel vd. “Organizational Commitment and Administrative Management in Public Service Delivery: Evidence from an Emerging Governance Context”, *Administrative Sciences*, C. 15, S. 6 (2025), s. 231, doi:10.3390/admsci15060231.
- OECD, “Decentralisation and Multi-Level Governance in Kazakhstan”, *OECD Public Governance Reviews*, C. 2017 (2017), doi:10.1787/9789264280700-en. Erişim:12.10.2025
- OECD, “Kazakhstan: Reforming the Public Administration for Competitiveness and Innovation”, *OECD Public Governance Reviews 2016*. Erişim:16.10.2025
- OECD, “OECD Regional Outlook 2022: Building Resilient Regions”, OECD Publishing, Paris 2022, doi:10.1787/9789264307072-en. Erişim:13.10.2025
- Okhmatovskiy, Ilya, Anna Grosman, Pei Sun. “Hybrid Governance of State-owned Enterprises”, *The Oxford Handbook of State Capitalism and the Firm*, ed. Mike Wright vd., Oxford University Press 2022, s. 449-78, doi:10.1093/oxfordhb/9780198837367.013.20.
- Ökmen, Mustafa, Kadri Canan. “Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Türk Kamu Yönetimi”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C. 16, S. 1 (2009), s. 139-71, <https://dergipark.org.tr/en/pub/yonveek/article/165692>.
- Pachucki-Włosek, Krystian. “The Present and Future of Local Self-Government in the Republic of Kazakhstan”, *Polish Political Science Yearbook*, C. 53, S. 2 (2024), s. 45-58, <https://www.ceool.com/search/article-detail?pid=1281653>.
- Polatoglu, Aykut. “Turkish Local Government: The Need for Reform”, *Middle Eastern Studies*, 2000, doi:10.1080/00263200008701337.

- President Of The Republic Of Kazakhstan, “Strategy ‘Kazakhstan–2050’: New Political Course of the Established State”, 2012, <https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/Presidential%20Address%20%27Strategy%20Kazakhstan-2050%27%20%28EN%29.pdf>. Erişim:14.10.2025
- Republic of Kazakhstan, on Local Government and Self-government in the Republic of Kazakhstan (Law No. 148-II) (2001), https://legislationline.org/sites/default/files/documents/0d/Kazakhstan_law_local_government_self_government_2001_am2013_en.pdf. Erişim:14.10.2025
- Rivera, Jason D. “When attaining the best sample is out of reach: Nonprobability alternatives when engaging in public administration research”, *Journal of Public Affairs Education*, C. 25, S. 3 (2019), s. 314-42, doi:10.1080/15236803.2018.1429821.
- Sabitov, Kuanysh vd. “Comparative Analysis of Decentralization and Power Distribution in Local Self-Government: Kazakhstan and Europe”, *Khazanah Hukum*, C. 7, S. 2 (2025), s. 255-75, doi:10.15575/kh.v7i2.45130.
- Savaşkan, Osman. “Political Dynamics of Local Government Reform in a Development Context: The Case of Turkey”, *Environment and Planning C: Politics and Space*, C. 39, S. 1 (2021), s. 204-25, doi:10.1177/2399654420943903.
- Silam, Assemy Zhandauletkyzy. “The Concept of Soft Power in the Domestic Policy of Modern Kazakhstan (Elections of the Rural Akim)”, *Политическое пространство и социальное время: аксиология власти и общественный идеал*, 2023, ss. 304-11, <https://elibrary.ru/item.asp?id=53934787>. Erişim:17.10.2025
- Stout, Margaret, Jeannine M. Love. “Competing Ontologies: A Redux Primer for Public Administration”, *The American Review of Public Administration*, C. 51, S. 6 (2021), s. 422-35, doi:10.1177/02750740211005047.
- Şahin, Köksal, “Cumhuriyetimizin 100. Yılı Ülke Türkiye İdeali”: Siyasi bir Analiz”, *Düşünce Dünyasında Türkiz*, C. 5, S. 25 (2022), s. 121-42, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkiz/article/1305852>.
- Tan, Evrim, “Quo Vadis? The Local Government in Turkey after Public Management Reforms”, *International Review of Administrative Sciences*, C. 86, S. 1 (2020), s. 115-33, doi:10.1177/0020852317752268.
- Tebayve, D. “The President of the Republic of Kazakhstan and Local Authorities: Historical and Legal Aspect”, *Bulletin of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan*, 2024.
- Tukumov, Yerkin. “President Tokayev’s Reforms and Diplomacy”, *World Economy and International Relations*, C. 68, S. 5 (2024), s. 91-105, doi:10.20542/0131-2227-2024-68-5-91-105.
- Türkiye Cumhuriyeti, Belediye Kanunu (Kanun No. 5393) (2005), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>. Erişim:15.10.2025
- Türkiye Cumhuriyeti, On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması Hakkında Kanun (Kanun No. 6360) (2012), <https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuatmetin/1.5.6360.Pdf>.
- Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Kanun No. 2709) (1982), https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17863_1.pdf. Erişim:12.10.2025

- Ulusoy, Ahmet, Tekin Akdemir. “Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 12, S. 21 (2009), s. 259-87, <https://dergipark.org.tr/en/pub/baunsobed/article/648022>.
- Yıldırım, Korkmaz. “Sürdürülebilir kentsel politikalara açılan yeni bir pencere: Kentsel dirençlilik”, *Kent Akademisi*, C. 15, S. 4 (2022), s. 1522-46.
- Yuvitsa, Nikolay. “Local government in Kazakhstan: an attempt to create a national model”, *UPRAVLENIE / MANAGEMENT (Russia)*, C. 7, S. 1 (2019), s. 26-34, doi:10.26425/2309-3633-2019-1-26-34.
- Zhumashov, Yerkebulan. “An Exploration of Vertical and Social Accountability in the Elected Tier of Local Government: Evidence from Kazakhstan”, *Journal of Eurasian Studies*, C. 14, S. 2 (2023), s. 179-93, doi:10.1177/18793665221129881.